Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Voltaire, François Marie Arouet de.; i sidst afvigte Aar udgiven paa Fransk af Hr. Voltaire ; oversat paa Dansk af Frid. Christian Eilschow.
Titel | Title:	Zadig eller Skæbnen, en østerlandsk Historie
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kiøbenhavn : trykt hos Christoph Georg Clasing, 1750
Fysiske størrelse | Physical extent:	[12], 144 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

58. – 361.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 58 8°

1 1 58 0 8 133339 9

+REX

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Luxdorph.

Zadig

eller

Skæbnen,

En Osterlandsk Historie,

I sidst afvigte Aar udgiven paa Fransk

af

Hr. Voltaire,

Oversat paa Dansk

af

Frid. Christian Eilschov,
Phil. Mag.

Kiøbenhavn, 1750.
Trykt hos Christoph Georg Glasing,
boende i Fridrichsberg-Gaden, og findes
samme steds tilkiøbs.

Imprim.

J. P. ANCHERSEN, D.

DET STORE KONGELIGE BIBLIOTHEK

Til den
Høy og Velbaarne Herre
Hr. Baron
Ludvig
Frie-Herre
af
Holberg
Quæstor og Senior
ved
Kiøbenhavns Universitet
Assessor i Consistorio
ꝛc. ꝛc.

Overleveres

Denne Oversættelse

allerydmygst

af

Forfatteren.

Tilskrift.

Viisdoms Perle, Nordens Stierne, som beskinner den heele lærde Verdens Horizont!

Den høyeste Ild, saa taler Zoroaster om Gud, indsluttede ikke sin Ild hos sig selv; men loed den udflyde til Aander og Siæle. Et Lys over

Verden, som er frembragt af den ævige Ild, bestraaler den legemlige Natur, som en oplivende Ild: og, endskiønt Materien er Mørke, og ikke Lys, saa bestraales dog Materien af Lyset, og dette trænger lige indtil Middel-Punkten af Jorden.

Al Tid og uden Forandring bliver Lyset det samme; men Materien er underkast idel Omverling, den stiller sig dagligen i tusinde Former frem. Derfor er intet i den underste Verden grundet paa Evigheds Pillere.

Store Mænd kaldes udødelige. Udødelighed her i Verden er ikke et Tal af Aar uden Ende. Et Navns Udødelighed er et Navns Erindring, som

varer

varer visse Slægter igiennem: disse Slægter kunne vare længe; men de vare derfor ikke al Tid: deres Tal er fastsat paa Himmelens Tavler. En Forandring, som skal i sin Tid fornye Verdens Gestalt, stunder til. Den Forandring kand læses i Skæbnens Bog.

Store Holberg, udødelige Viise, herligen bestraaled af det Lys over Verden! Naar den Tid vil komme, da vore nu glimrende Lærdoms Stierner saa langt borte skulle skues igiennem Tidernes Mellem-Rum, at de efter Haanden fordunkles, og regnes til Taage-Stierner omsider, saa skal Du, **vor Nord-**

Stierne, som sees med de første, med de sidste forsvinde. Forsvinde? Ja. Med al Ting; men silde.

Endog de Himmelske Bluds, som af Østens Viise bleve holdte for ævig-glimrende Klarheder, formindske deres Glands efter Haanden, vige fra første til anden, tredie, fierde Størrelse = = = endeligen blive de borte i det bundløse Himmel-Svælg. Tidens Hvirvel opsluger Viisdoms Stierner: den synker store Navne, for aldrig at huskes meer, i Lethe-Floden: den giemmer dem i en ævig Nat: og, efter at den længe har omzirklet dem, omtaages de, om jeg tør sige det, med Forglemmelses Mørke.

Tilskrift.

I denne Flod, i denne Nat, i dette Mørke findes saa mange af Poeternes Laurbær, hvormed de have kronet andre, og ere selv blevne kronede: Heltenes Blod og Lærdes Blæk: Seyervindings Tegn og Skrifter: Ære-Navne og Ære-Stytter: her skal det heele Ihukommelses Tempel med alle Zirater, naar det falder, ligge til sidst. Men = = =

Hver Siæl en Ild hos sig, sin Faders Kraft,
kand finde,
Som er udødelig, og Livets Herskerinde (*).

)(4 At

(*) Ὅτι ψυχη πυρ δυναμει Πατρος ἐσα φαεινον,
Ἀθανατος τε μενει, και ζωης δεσποτις ἐσι.
Το τȣ Ζοροαςρȣ λογ. ς'.

At nyde got i det andet Liv for det gode, man i dette Liv har giort: at leve al Tid, uden nogen Tid at doe, i en Lyksaligheds Tilstand, hvortil Grunden er lagt paa denne Side Døden, er den rette Udødelighed. **Udødelige Viise!** Hvo kand bedre være overbeviist, at al Ting, lige indtil Purpur og Throne, er forgængeligt her i Verden? Hvis Skrifter afmale bedre med utallige (al Tid forænderlige, men al Tid behagelige) Farver den fortryllende og falske Glands, som forgylder de Ting, der ere Sigtet af de Dødeliges Ønsker?

Al Ting er avlet af een Ild. Lyset af Faderen. Han har indsaaet en Ild-brændende Kierlighed i al Ting, at al Ting skulde elske til ævig Tid. Saa siger Zoroaster, og vil viise, at Aanders største Fuldkommenhed bør søges i en Lighed med Aandernes og Lysenes Fader. Ligesom han kiender Fuldkommenhed i sit Lys, og formedelst sin Ild eller Kierlighed befordrer alle Vegne den samme: saa bør og de Aander og Siæle, som han haver frembragt, efterfølge ham i Lys og Ild, Hebræernes Urim og Thummim, og forbindes med Ild-stærk Kierligheds Baand til al muelig

Fuld-

Fuldkommenhed i Aandernes Stad at forfremme (*).

Borgerne i denne Stad, retskafne **Kosmopoliter**, som ingen adlyde, uden den høyeste Herre; blant hvilke Regentere selv maa nedlegge deres Zeptere, og tilbede Verdens Monark: den Families Lemmer, som opfylder Jorden, og ærer fælles Fader i Himmelen, ville regne **vor udødelige Viise** til deres Tal, som den, der med Lys og Ild, med Lærdom og Levnet, har opoffret sig Verden til Beste, og for sine Velgierningers Skyld er agted værd at see sit Navn tegnet i de Udødeliges Bog. Jeg

(*) Πασιν ἐνεσπειρεν δεσμον πυριβριθη ἐρωτος λογ. β'.

Jeg skulde anføre dem, som mig ere beviiste i sær, dersom ikke **vor Viise** havde fortient sin Udødelighed ved større. Saa meget maa jeg sige, at, som **han selv** saa herligen har glimret med sin Viisdom, saa har **hans** største Lyst været, at **han** kunde opmuntre andre, mig iblant disse, til at træde i sine Fodspor. **Han** vidste selv best af sin Ungdoms Historie, hvilken Umag det koster at trænge sig igiennem de Ondes Had og Avindsyge Folkes Misundelse.

Jeg søger Leilighed her offentligen at aflegge min allerydmygste Taksigelse. Det skeer i Tilskrift af en liden Bog, som fortiener at læses af saa **stor en**

Mand,

Mand, fordi dens Original har i Sandhed haft en viis Mand til Forfatter; men hverken med vor store Viises, eller med Bogens Berømmelse vil jeg fylde dette Tilskrift. Hverken den ene, eller den anden trænger dertil. Jeg vil ikkun ønske, og slutte med dette Ønske:

Jeg beder til de Himmelske Magter, at de Fornøyelser, som vor udødelige Viise nyder, maa blive uden Blanding, at hans Ære maa vare ved, og at hans Lyksalighed maa være uden Ende!

Kiøbenhavn,
den 2 Juli 1750.

F. C. Eilschov.

Tilskrift
til
Sultaninde Sheraa,
fra Sadi,

Den attende i Maaneden Skeval,
Aar ottehundrede, syv og tredive
efter Mahomets Flugt.

* *
*

Øyen-Steenes Fornøyelse, Hierters Plage, Forstandens Lys! Jeg kysser ikke Eders Føders Støv, fordi I ikkun gaa paa lutter

Irans Tapeter og Roser. Jg frembærer Eder her Oversættelsen af en Bog, som en gammel Viis Mand har skrevet: han var saa lykkelig, da han havde intet at bestille, at han fordrev Tiden med at skrive Zadigs Historie, et Skrift, som er meget meer betydeligt, end det synes.

Jeg beder Eder at ville læse det, og dømme derom; thi, omendskiønt J er i Eders Livs For-Aar endnu, omendskiønt J er deilig, og rare Sinds Gaver forhøye Eders Deilighed, omendskiønt man berømmer Eder fra Morgen til Aften, og J for alle disse Aaarsagers Skyld have Ret til at fattes baade Vid og Forstand, saa besidde J dog en meget klog Hierne og en meget fin Smag, og jeg har hørt Eder tale med større Fornuft, end gamle Dervisker med disse lange Skiægge og spidse Bonetter. J er varlig, og J er dog ikke mistænkelig; J er yndig, uden at være skrøbelig; J er godgiørende med Skiønsomhed. J elske Eders Venner, og i giøre Eder ingen til Fiende. Eders Forstand vil aldrig glimre med bagtalen-

talende Indfald. I begaa intet ont, enten i Ord, eller i Gierninger, omendskiønt I have saa stor en Leilighed dertil. Med faa Ord, Eders Siæl har stedse syntest mig lige saa reen og saa usminked, som Eders Smukhed. Ja I have endog lagt nogen liden Grund i Philosophie, og derfor har jeg tænkt, at I skulle finde større Smag, end nogen anden af Eders Kiøn, i et Skrift, som er forfattet af en viis Mand.

Det blev først opsat paa gammel Kaldaisk, det er et Sprog, som hverken I eller jeg forstaa. Siden blev det oversat paa Arabisk, at den berømte Sultan Ulugbeg kunde læse det til Tids Fordriv. Det skeede paa den Tid, de Araber og de Perser begyndte at skrive tusinde og een Nat, tusinde og een Dag o. s. v. Ulug fandt større Behag i at læse Zadig. Sultaninderne holdte meer af tusinde og een. Men hvor er det mueligt, sagde den kloge Ulug til dem, at I kunne holde meer af Eventyrer, som der hverken

er Rim eller Meening i? Derfor just holde vi saa meget af dem, svarede Sultaninderne.

Jeg tænker, at I ikke skulle ligne dem; men snarere Ulug, og den Tanke fornøyer mig. Jeg haaber endog, at, naar I blive ked af de almindeligen foreskaldende Samtaler, som komme tusinde og een temmeligen nær, undtagen deri, at de ere mindre lystige, end disse, saa skal jeg nok kunne udfinde et Øyeblik, hvori jeg kand have den Ære at sige Eder noget, som er fornuftigt. Hvis I havde været Talestris i Skanders, Philips Søns, Tid; hvis I havde været Dronning af Saba i Soleimans Tid, da skulde disse Konger have paataget sig en Reise til Eder, og ikke I til dem.

Jeg beder til de himmelske Magter, at Eders Fornøyelser maa blive uden Blanding, Eders Smukhed vare ved, Eders Lyksalighed være uden Ende.

Appro-

Approbation.

Jeg underskrevne, som har lagt Vind paa at ansees for en lærd Mand, ja endog for en forstandig Mand, har læst dette Skrift, og jeg har imod min Villie befundet det at være Nysgierighed værdt, fornøyeligt, lærerigt, philosophisk, værdt endog at behage dem, som ellers hade Romaner. Derfor har jeg skraalt det ud iblant Folk, og forsikkret, at det var et afskyeligt Verk.

Indhold.

1 Kapitel. Den Eenøyede.
2 Kap. Næsen.
3 Kap. Hunden og Hesten.
4 Kap. Den Misundelige.
5 Kap. De ædelmodige.
6 Kap. Dommene.
7 Kap. Skind-Sygen.
8 Kap. Konen, som prygles.
9 Kap. Slaveriet.
10 Kap. Baalet.
11 Kap. Aftens Maaltidet.
12 Kap. Stævner satte til en vis Tid.
13 Kap. Roveren.
14 Kap Fiskeren.
15 Kap. Basilisken.
16 Kap. Ridder-Spil.
17 Kap. Eremiten.
18 Kap. Mørke Taler.

For-

Første Kapitel.

* * *

Paa den Tid Kong Moabdar regierede i Babylon, var sammesteds et ungt Menneske, ved Navn Zadig, fod med store Naturens Gaver, som en god Opdragelse havde bestyrket. Endskiont han tillige var rig og ung, vidste han dog at holde sine Lyster i Tomme, han tragtede efter ingen Ting med Hidsighed, han var ikke paastaaende, og han kunde bære over med menneskelig Skrøbelighed. Alle forundrede sig over at see og fornemme, at saa muntert et Hoved,

som han var, kom dog ingen med stiklende Loyer for nær, naar han bivaanede det Snik Snak, de saa afbrudte og forvirrede Samtaler, de dumdristige Bagtalelser, dumme Betænkninger, grove Streger, det taabelige Ordgyderi, som man kaldte Omgængelse i Babylon. Han havde lært af Zoroasters første Bog, at egen Kierlighed er en Blære, opfyldt med Vind, hvoraf stærke Storme fare ud, saa snart man stikker Hul derpaa. Det var merkeligt i sær, at Zadig hverken roeste sig af at foragte, eller af at undertvinge Fruentimmer. Han havde et ædelmodigt Hierte: han var ikke bange for at giore sig utaknemmelige forbudne; men fulgde det store Bud hos Zoroaster „ „Naar du faar Mad, da giv Hundene, om de end vilde bide dig, noget at æde med. Han besad al den Viisdom, som nogen kand besidde; thi hans Attraa var at leve med de Viise. Som han var oplærd i de gamle Kaldæers Videnskaber, saa var han heller ikke ukyndig i de almindelige Grunde af Natur-Læren: han forstoed dem saa got, som man den Tid forstoed dem: og af den høye Lære om Siæle, Aander og Gud, vidste han saa meget

som

som man paa alle Verdens Tider har vidst, nemlig saare lidet. Han var fuldkommen overbeviist, at Aaret havde 365 og ½ Dag, omendskiont den nye Philosophie lærde anderledes i hans Tid; han troede, at Solen var Middel-Punkt af Verden; og, naar de fornemste Lærde sagde med utaalelig Stolthed til ham, at han havde vrange Meeninger, og at det var en Stats Forræder, som troede, at Solen veltede sig omkring sin Axel, saa taug han stille uden Vrede og uden Foragt.

Zadig, fordi han havde stor Rigdom og følgelig Venner, fordi han var sund og stærk, havde en deilig elskværdig Skabning, havde god Forstand, og vidste at bruge den, havde et oprigtigt og et ædelt Hierte, Zadig troede at kunne blive lykkelig. Han skulde giftes med Semire, et Fruentimmer, som for sin Smukheds, sin Fødsels og sine Midlers Skyld, var det anseeligste Partie, han kunde giøre udi Babylon. En bestandig og dydig Kierlighed havde han fattet til hende, og Semire paa sin Side elskede ham inderligen igien. Det lyksalige Øyeblik stundede til, som skulde giøre en uopløselig Foreening imel-

lem begge, da de spadserede med hinanden en Gang, uden for een af Babylons Porte, under de Palme-Træer, som vare plantede paa Bræden af Euphrat-Floden. De bleve vaer, som de gik der, at nogle med Saheler og Pile bevæbnede Mænd kom dem i Mode paa Veyen. Folkene vare Drabantere hos den unge Orkan, Fætter til en Minister, hvis hykkelske Opvartere havde bildt ham ind, at al Ting var ham tilladt. Han besad ingen af Zadigs Behageligheder, ingen af hans Dyder; men, som han ikke des mindre troede, at han overgik ham meget, saa fortrod det ham, at Zadig blev ham foretrukken. Denne Skind-Syge, som ikke kom af andet, end hans alt for høye Indbilding om sig selv, bragde ham paa de Tanker, at han maatte være dødeligen forelsked i Semire. Hans Forsæt var, ved disse udsendte at føre hende bort med Magt. De, hvilke dette var befalet, greb hende an, og holdte fast; men de saarede hende i Uforforsigtighed over den Vold, de brugde, og kom Blodet til at rinde af en Person, som kunde have opvakt Medlidenhed hos Tiger-Dyrene selv paa Bierget Imaus. Hun

skreg

skreg og jamrede sig i hoyen Himmel-Sky. Hun raabde: Allerkiereste! Man slider mig med Magt bort fra den, som jeg tilbeder. Hun var for sin egen Person ikke saa bange. Hun tænkte kuns paa sin sode Zadig, som samme Gang forsvarede hende med al den Kraft, som Moed med Kierlighed foreenet kand give. Han havde tvende Slaver til Hielp, og drev med dem hendes Volds-Mænd paa Flugten. Semire bragde han blodende og besvimmede hiem til sit, som saae, saa snart hun lukte Oynene op, sin Befrier for sig. O Zadig! Sagde hun, jeg elskede Eder forhen som min Brudgom: nu elsker jeg Eder som den, der har reddet baade min Ære og mit Liv. Aldrig var nogens Hierte blodere, end Semires da var. Aldrig har sodere Mund udtalt meer Hierte-rørende Bevægelser med saa Eftertryks-fulde Ord, som Taknemmelighed for den storste Velgierning, som den inderligste Henrykkelse i den lovligste Kierlighed kand nogen Tid indblæse. Hendes Skade var ikke saa farlig, hun kom sig snart. Zadigs havde meer at betyde. Skud af en Pil, som traf tæt ved Oyet, havde giort ham et dybt Saar. Semire bad ikke til Guder-

ne om andet, end sin Kierestes Helbredelse. Hun vædede Dag og Nat sine Øyne med Taare: hun ventede med Længsel, at Zadig snart skulde oplade sine, for at nyde hendes søde Blink; men en Bylde, som sloeg sig til i det Øye, der havde Skade, var et Tilfælde at frygte for. Der blev sendt Bud lige til Memphis efter den beromte Doktor Hermes, som kom med et talrigt Følge. Han besøgde den Syge, og tilkiendegav, at han kom til at miste sit Øye. Han spaaede end- og forud, hvad Dag og hvad Time saadant skulde skee. Havde Skaden ramt det høyre Øye, sagde han, skulde jeg nok have helbredet det; men for det venstre er ingen Redning. Heele Babylon beklagede Zadigs Vanheld, og beundrede tillige den dybe Videnskab, som Hermes besad. To Dage derefter gik der Hul paa Bylden af sig selv, og Zadig blev gandske vel. Hermes skrev en Bog imod ham, hvori han beviiste, at han aldrig skulde komme sig. Zadig læste den ikke; men saa snart han var i Stand at gaae ud, giorde han sig færdig at besøge hende, med hvilken han haabede at fremdrage et lyksaligt Liv, og for hvis Skyld alleene han ønskede at have Øyne.

Semi-

Semire havde for tre Dage siden giort en Reise ud paa Landet. Underveis som han reiste til det Sted, hvor hun opholdt sig, fik han at vide, at dette smukke Fruentimmer havde offentligen giort bekiendt, hvorledes hun følede hos sig selv en uovervindelig Afsky til eenøyede Folk: derpaa havde hun samme Nat holdt Bryllup med Orkan. Han faldt uden Følelse omkuld, da han fik denne Tidende, hans Sorg bragde ham Graven saa nær, at han længe laa syg. Men omsider beseirede hans Fornuft hans Bedrøvelse: jo sælere det var, som han kom i Erfaring om, jo snarere blev han trøsted.

Siden saa grumt et Puds er mig spillet, sagde han, af et stort Fruentimmer, som har været opgraget til Hove, saa vil jeg nu gifte mig med et af borgelig Stand. Hans Valfaldt paa Azora, den fornuftigste Pige, og af den hæderligste Familie der i Byen: han toeg hende, og levede en Maaneds Tid med hende i Hierte-sød Foreening. Ikkun dette derved, at han merkede en Smule Letsindighed hos hende, og stor Tilbøyelighed til at finde størst Forstand og størst Dyd hos unge Mennesker, som saae best ud.

An-

Andet Kapitel.

En Gang kom Azora hiem, efter at hun havde været ude at spadsere, hun var heel vred, og talede i stor Affekt. Hvad fattes Eder, min kiere Kone? Sagde han til hende, hvo har vel bragt Eder i saadan Urolighed? Eja, svarede hun, havde I seet det Syn an, som jeg nyligen var Vidne til, skulde I ikke være bleven mindre hidsig, end jeg. Jeg var henne at trøste den unge Enke Kosru, som for et Par Dage siden opreiste sin unge Mand et Grav-Sted ved Aaen, der beskyller denne Eng-Bund. I sin første Sorg giorde hun Guderne det Løfte, at hun aldrig vilde forlade hans Grav, saa længe Vand løb i Aaen. Det var smukt, sagde Zadig, det er en berømmelig Kone, som i Gierningen har elsket sin Mand. Ak, om I vidste, svarede Azora, hvad hun toeg sig for, da jeg besøgde hende nu! Hvad da, smukke Azora? Hun skaffede Aaen et andet

det Udflod. Azora broed ud med saa mange Skiælds Ord, med saa hæftige Bebreidelser imod den unge Enke, at dette Praleri af Dyd mishagede Zadig.

Han havde en Ven, navnlig Kador, en af de unge Mennesker, som hans Kone fandt større Fromhed og større Fortienste hos, end hos andre. Denne giorde han til sin fortrolige, og forsikkrede sig, saa vidt han kunde, om hans Erlighed formedelst en Foræring af Vigtighed. Azora havde været ude hos et andet Fruentimmer af hendes Veninder paa Landet, og kom tredie Dagen hiem. Folkene der i Huset forkyndte hende med græddende Øyne, at hendes Mand var pludseligen død Natten tilforn, at man ikke havde understaaet sig at bringe hende saa bedrøved en Tidende, og at man nyligen havde begravet Zadig i sine Fædres Grav ved Enden af Haugen. Hun græd, rev Haar af sit Hoved, og svoer, at hun vilde døe. Kador udbad sig Tilladelse at komme hende om Aftenen i Tale, og de græd begge. Dagen efter græd de mindre, og spiiste med hin anden. Kador betroede hende, at hans Ven havde efterladt ham største Parten af sine Midler, og

loed

loed hende derhos forstaae, at, om han maatte deele dem med hende, vilde han holde det for en Lykke. Konen græd, blev vred, blev god igien. Aftens Maaltidet varede længer, end det til Middag. De talede med større Fortrolighed sammen. Azora beromde over Maade sin Afdøde; men tilstoed, at han havde sine Skrøbeligheder, som Kador var frie for. Midt over Maaltid klagede Kador sig over et hæftigt Anstod af Milt-Syge. Den urolige omhyggelige Kone loed bringe alle sine Essenzer frem, som hun brugde til at lugte vel efter, satte Prøve paa, om ingen giorde got for dette Tilfælde. Det fortroed hende meget, at Hermes ikke længer opholdt sig i Babylon; hun beviiste endog Kador den Ære at røre ved den svage Side, som han fornam størst Smerte udi. Anfægtes I ofte af denne grumme Syge? Spurgde hun meget medlidende. Jeg er undertiden færdig at døe deraf, svarede Kador, og ikkun et eneste Raad er til, som kand hielpe mig, nemlig at jeg skulde legge Næsen af een, som for nyelig var død, her paa Siden. Det var et underligt Raad, sagde Azora. Ikke underligere, svarede han, end

det

det Middel, som Hr. Arnu bruger for Rørelse i Siden (*) Denne Aarsag lagt til saa mange roesværdige Egenskaber, som hun merkede hos det unge Menneske, bragde hende omsider til et vist Forsæt, da hun havde været hidindtil tvivlraadig, hvad hun skulde giøre udi den Sag. Hvorom al Ting er, sagde hun, om nu min Mand kommer fra den ene Verden i Gaar til den anden i Dag, over Broen Tkhimavar, skulde vel Engelen Asrael nægte ham Overgang, fordi hans Næse bliver lidet kortere i det andet, end den var i det første Liv? Derpaa toeg hun en Rage-Kniv, gik hen til sin Mands Grav, bestænkte den med Taare, og kom nærmere, for at skiære Næsen af Zadig, hvilken hun fandt udstrakt i sin Grav. Zadig reiste sig over Ende, holdt paa Næsen med den ene, og paa Rage-Kniven med den anden Haand. Min Kone, sagde han til hende, vær nu ikke saa hidsig meer imod den unge Enke Rosru: Det Forsæt at kappe mig Næsen af, er vel slet intet bedre, end hendes at skiære Aaen ud. Tre-

(*) En Babylonier levede paa den Tid ved Navn Arnu, som i de offentlige Tidender baade

Tredie Kapitel.

Sadig erfarede det, som skrevet staar udi Zends Bog, at den første Maaned af Ægteskab er Honnings Maane, og at den anden Maaned er Malurts Maane. Nogen Tid derefter blev han nødt til at forskyde Azora, som var bleven alt for vanskelig at komme til rette med, og siden holdt han det for sin Lyksalighed at undersøge Naturen. Ingen er lyksaligere, sagde han, end en Philosoph, som læser i den store Bog, hvilken Gud har lagt os alle for Øyen. De Sandheder, han opdager, høre ham til: han føder og ophøyer sin Siæl; han lever rolig, frygter ikke for Mennesker, og hans hierte Kone kommer heller ikke, for at kappe ham Næsen af.

Med Hovedet fuldt af disse Tanker toeg han

de kunde helbrede og forekomme alle Side-Rørelser, med en Kryder-Pose, som skulde hænges om Halsen.

han ud til et Huus, som han havde paa Landet ved Bræden af Euphrat. Han holdt sig ikke op med at udregne, hvor mange Tonder Vand der kunde flyde i en Sekund under Hvælvingerne af Broen, eller om der faldt en Kubik-Linie meer Regn i Muusens, end i Faarets Maaned? Han ponsede ikke paa at spinde Silke af Spindel-Væve, eller at giore Postelin af sonderbrudte Flasker; men han undersogde fornemmelig Dyrenes og Planternes Egenskab, og han forhvervede sig snart en Skarpsindighed, som aabenbarede ham tusinde Forskæller der, hvor andre intet see, uden det, som er eens heelt igiennem.

Da han spadserede en Dag strax uden for en liden Skov, blev han vaer, at en Gilding, som stoed i Dronningens Tieneste, kom løbende imod ham i Følge med adskillige Betientere, hvilke meget urolige syndtes at rende hist og her omkring, som forvildede Mennesker, at lede noget kostbart op, som maatte være borte. Hør ung Karl, sagde den fornemste Gilding til ham, have I ingensteds seet Dronningens Hund? Zadig svarede meget hofligen: Det er nok en Tispe og

ingen

ingen Han-Hund. Ret nok, svarede den overste Gilding. Det er en liden net Hund, lagde Zadig til: Den har for kort Tid siden kast Hvalpe, hinker paa den venstre For-Fod, og har meget lange Øren. Nu saa maa I have seet den, sagde den overste Gilding meget hidsig. Nei har jeg ikke, svarede Zadig, hverken har jeg seet den, ikke heller har jeg vidst, at Dronningen havde saadan en Tispe.

Just paa samme Tid (som Lykken pleyer at være snousk med sine Indfald) var den smukkeste Hest paa Kongens Stald sluppen løs af Stald-Karlens Hænder i de slette Egne omkring Babylon. Over-Jæger-Mesteren og alle de andre Betientere løb efter den med samme Urolighed, som den fornemste Gilding efter Tispen. Over-Jæger-Mesteren nærmede sig til Zadig, og spurgde: om han ikke havde seet Kongens Hest gaae forbi? Det er nok en Hest, svarede Zadig, som galopperer meget vel, er fem Fod høy, har meget lave Sko, har en Hale tre og en halv Fod lang. Stængerne til han hans Bidsel ere af Guld til tre og tyve Karats næst beste, hans Beslag er af Sølv til elleve Penge.

ge. Hvad Vei har den taget, hvor er den? Spurgde Over-Jæger-Mesteren. Jeg har ikke seet den, svarede Zadig, og jeg har heller aldrig hørt tale derom.

Over-Jæger-Mesteren og den fornemste Gilding tvivlede ikke, at de jo i Zadig havde Tyven til Kongens Hest og til Dronningens Tispe. De førde ham frem for den store Desterhams Forsamling, som dømde ham til at tampes, og siden sin Livs Tid at være landflygtig i Siberien. Næppe faldt Dommen, førend man fandt baade Hesten og Hunden igien. Dommerne saae sig til største Hierte-Nag nødte til at forandre deres Dom. Men de dømde Zadig til at betale fire hundrede Unzer i Guld, fordi han sagde sig at have seet det, som han dog ikke havde seet. Han maatte strax ud med disse Bøder. Siden fik Zadig Tilladelse at føre sin Sag for den store Desterhams Raad. Hans Tale var af saadant Indhold, som følger:

Retfærdigheds Stierner, Videnskabers Afgrunde, Sandheders Speile, I som have Vægt af Bly, Haarhed af Jern, Klarhed af Demant og stor Lighed med Guld! Siden det er mig tilladt at tale i denne høye

For-

Forsamling, saa sværger jeg Eder til ved Oromasdes, at jeg aldrig har seet Dronningens ærværdige Tispe, ikke heller Kongernes Konges hellige Hest. See her, hvad skeede. Jeg gik og spadserede hen imod en liden Skov, hvor jeg siden kom den hoyanseelige Gilding og den hoyædle Over-Jæger-Mester i Mode. Der saae jeg Fodspor i Sandet af et Dyr, kunde let slutte, at en liden Hund maatte have gaaet derigiennem. Lange Furrer, som ikke stak dyb ned, og vare stregede over de ophoyede Steder i Sandet imellem Sporrene, tilkiendegave, at det maatte være en Tæve-Hund, hvis Patter hængde sidt ned, saa at den for kort siden maatte have kast sine Hvalpe. Kiende-Tegn af et andet Slags, som syndtes stedse at have slettet og stryget Sandet jevnt ved Siden af For-Foderne, viiste mig, at hun maatte have haft lange Oren, og som jeg merkede derhos, at Sandet heele Vejen igiennem var mindre nedtrykt af den ene Fod, end af de andre tre, saa begreb jeg deraf, at vor allernaadigste Dronnings Hund maatte være, om jeg tør sige det, noget halt paa den ene Fod.

Hvad Kongernes Konges Hest angaar, da

da tiener til Efterretning, at, som jeg spadserede paa adskillige Strøg igiennem samme Skov, saa blev jeg Spor vaer af Heste-Sko, alle lige vidt fra hinanden. Der maa en Hest have været, sagde jeg, som gaar en fuldkommen god Galop. Støv af Træerne omkring en snæver Sti, der ikkun var syv Fod bred, laa paa høyre og venstre Haand ophøyet til tre og en halv Fod, fra Midten af Stien af at regne. Hesten, sagde jeg, maa have en Hale af tre og en halv Fod, hvilken, ved at slaae til høyre og venstre Side, maa have fejet dette Støv ned af Træerne. Under Træerne, som giorde en Bue-Gang ud, fem Fod høy, saae jeg Blade, som nyelig vare faldne af deres Greene; og jeg begreb, at Hesten maatte have rørt derved, følgelig være fem Fod høy. Bidselet anlangende, da maa det være af Guld til tre og tyve Karats; thi Stængerne deraf har han gniet imod en Steen, som jeg med Forsøg har befunden at være en Prøve-Steen. Endeligen har jeg af andre Merker, som hans Beslag har giort paa en Kissel-Steen, sluttet, at han maatte have det af Sølv til elleve Penge.

Alle Dommerne forundrede sig over Zadigs store og fine Skiønsomhed, og dette kom baade for Kongens og Dronningens Øren. Allevegne talede man om ingen anden, end Zadig, i Forgemak, Gemak og Kabinet; og, endskiønt alle Lærde fandt for got, at man skulde lade Zadig, som Trold-Mand, brænde, saa befoel Kongen dog at levere ham de fire hundrede Unzer, hvilke han var dømt til at betale i Penge-Straf, tilbage igien. Skriveren, Rettens Betientere, Prokuratoren, alle kom i et høytideligt Optog, for at bringe ham disse fire hundrede Unzer, ikkun de tre hundrede og halvfemsindstive deraf beholdte de til Rettens Omkostning, og deres Fuldmægtiger udbade sig noget for deres Umag.

Zadig saae, hvor farligt det undertiden var at være alt for klog, og han besluttede fast og vist hos sig selv, at han ved nærmeste Leilighed ikke skulde sige, hvad han havde seet.

Denne Leilighed fandt sig snart. En Stats-Fange flygtede ud af sit Fængsel, og gik Zadigs Vinduer forbi. Man spurgde Zadig, han svarede intet; men man beviiste ham over, at han havde seet ud af Vinduet. For den Forseelse blev han dømt at betale

fem

fem hundrede Unzer i Guld, og han takkede sine Dommere for deres Naade, som Skik var i Babylon. Store Gud! Sagde han ved sig selv, hvad man dog er at beklage, naar man spadserer i en Skov, hvorigiennem Dronningens Hund og Kongens Hest ere komne? Hvad det dog er farligt at see ud af et Vindue? Og hvad det dog er vanskeligt at blive lykkelig her paa Jorden?

Fierde Kapitel.

* * * * * * * * *

Ved Philosophie og Venskab vilde Zadig troste sig imod de Modgangs Stod, som Lykken havde tilfoyet ham. Han havde uden for Babylon et Huus, som var indrettet og prydet med god Smag, hvori han samlede alle de Kunster og Fornoyelser sammen, som kunde anstaae en dydig Mand. Hans Bog-Sal stoed om Morgenen aaben for de Lærde, og hans Bord om Aftenen for et got Selskab; men han fornam snart, hvilke

farlige Folk de Lærde ere? Der reiste sig en stor Trætte iblant dem om een af Zoroasters Love, som forboed at spise Griffer. Hvor kand man forbyde Griffen, sagde nogle, naar dette Dyr er ikke til en Gang? Det maa jo vel være til, sagde andre, siden Zoroaster ikke vil, at man maa æde det. Zadig vilde foreene dem, i det han sagde: Ere Griffer til, da tør vi ikke spise dem; men ere de ikke til, kunne vi meget mindre spise dem, og dermed kand man paa begge Sider adlyde Zoroaster.

En lærd Mand, som havde skrevet en Bog i tretten Bind om Griffens Egenskaber, giorde en meget alvorlig Sag deraf, fra hvilken han ikke kunde udvikkle sig, uden ved Middel af en anden lærd Mand, Broder til hans Ven Kador. Fra den Tid af var han meer for et got Selskab, end for Omgang med de Lærde. Han samlede til sig de dydigste Folk og de elskværdigste Fruentimmer i Babylon; han taeg imod dem med nydelige Maaltider, og gav dem ofte Musik i Forvejen; al Ting var krydet med smukke Samtaler om behagelige Ting, hvorfra han vidste at forjage Omhyggelighed for at lade sin Forstand see i Klyg-

ter

ter, den sikkerste Maade at beviise, at man ingen har, og det beste Middel til at fordærve det meest glimrende Selskab. Han gav ikke ringeste Tegn til nogen forfængelig Hovmod, enten i sine Venners eller Rætters Val; thi han foredroeg Legemet for Skyggen, Virkelighed for Ladsom i al Ting, og han skaffede sig dermed en oprigtig Hoyagtelse til Veje, som han dog ikke medede til.

Lige over for ham boede Arimazes, en Mand fuld af Stolthed og Indbilding, som hævnede sig nu med at bagtale Verden, fordi han ikke ret kunde giore sin Lykke deri, som han ønskede. Hvor rig han end var, havde han dog Umag med at samle Hykklere til sig. Den Raslen af Vogne, som kiorde ind til Zadig om Aftenen, faldt ham besværlig; men det Rygte, som løb omkring til hans Berommelse og Fordeel, opirrede ham endnu meer. Undertiden gik han hen til Zadig, og satte sig som ubuden Giæst til Bords. Der spildte han heele Selskabets Glæde, ligesom man siger om Spy-Fluer, at de besmitte alt det Kiød, de sætte sig paa. Det hændte sig en Gang, at denne Mand vilde have et Fruentimmer til Bords, hvilket, i Steden for at

imodtage hans Indbydelse, gik hen at spise hos Zadig. En anden Gang talede den ene med den anden paa et offentligt Sted, hvor høyeste Ret holdtes, de kom til en stor Herre, som bad Zadig til Aftens Maaltid, og bad ikke Arimazes. Det uforsonligste Had og Fiendskab reiser sig ofte af Anledninger, som ikke ere vigtigere, end disse. Denne Person, hvilken Folk kaldte den Misundelige i Babylon, satte sig for at spilde Zadigs Verdens Velfærd, fordi man kaldte ham den lyksalige. Leilighed at giøre ont findes hundrede Gange om Dagen, og den at giøre got ikkun een Gang om Aaret, som Zoroaster siger.

Den Misundelige besøgde Zadig, som han fandt spadserende i Haugen med to af sine Venner og et Fruentimmer, som han ofte sagde kierlige Ting til; men uden anden Absigt, end just for at sige dem. Man kom paa Tale om den Krig imod Fyrsten af Hyrkanien, Kongens Skatskyldige, som Kongen nyeligen havde giort en lykkelig Ende paa. Zadig, der have viist store Mandoms Prøver i denne korte Krig, beromde Kongen meget, og Fruentimret endnu meer. Han toeg

sin

sin Skriver-Bog op af Lommen, og tegnede fire Vers deri, hvilke han digtede paa staaende Fod, og gav dem den smukke Person, som gik ham ved Siden, at læse. Hans Venner bade, at de maatte faae dem; men Ydmyghed, eller rettere, Egen-Kierlighed paa sit rette Sted anvendt, forbød ham at fyldestgiøre deres Begiering. Han vidste, at saadanne Vers, som man ryster ud af Ermet, behage ingen, uden den, til hvis Ære de giøres. Han rev Bladet af Bogen i tu, paa hvilket han nyeligen havde skrevet, og kastede begge Stykkerne hen i en Rosen-Busk, hvor man forgæves siden søgde efter dem. Imod Forventning begyndte en liden Regn at falde, de gik ind igien. Den Misundelige, som blev i Haugen tilbage, ledte saa længe, at han fandt et Stykke af Bladet. Det var revet over saaledes, at enhver Halv-Part af Versene, som fyldte Linien, havde en Meening for sig selv, ja kunde endog ansees for et Slags korte Vers; men formedelst en selsommere Hændelse endnu befandtes, at de udgiorde en Meening, som udstødte de grueligste Bespottelser imod Kongen. Man læste:

Under Ondskabs Geleide
Paa Thronen stasfæstes
Og den eeneste Feide,
Hvoraf man nu giæstes,

Denne Gang var den første, den Misundelige blev lykkelig i sin Lives Tid. Han havde det i Hænde, som kunde giøre en dydig og elskværdig Mand ulykkelig. Fuld af saa grum en Glæde, loed han dette Skand-Skrift, som var skrevet med Zadigs egen Haand, komme frem for Kongen. Han blev bragt i Fængsel, de to af hans Venner og Fruentimret med. Hans Sag kom snart til Ende, uden at giøre ham den Ære at høre hans Forsvar en Gang. Kort efter at han havde faaet sin Dom, befandt den Misundelige sig paa et Sted, hvor Zadig skulde forbi; og han sagde til ham med lydelig Stemme, at hans Vers duede intet. Det var ikke Zadigs Ørm at ville ansees for god Poet; men han maatte fortvivle over at dømmes som een, der havde forbrudt imod Majesteten, og at hans tvende Venner tillige med det smukke Fruentimmer skulde sidde i Forvaring, for en Forseelse, som han ikke havde begaaet. Det blev ham ikke tilladt at forsvare sig, ferdi

hans

hans egen Haand laa der, og talede imod ham. Saaledes var Loven i Babylon. Derover blev han fort ud til Retter-Stedet igiennem en stor Mængde nysgierrige Tilskuere, blant hvilke ingen torde ynke ham: de flokkedes ikkun sammen i Hobe-Tal, for at gloe ham op i Øynene, hvordan han var til Mode, og for at merke, om han døde med gode Miner? Ingen var bedroved, uden hans Paarørende, fordi der var intet efter ham at vente til Arv. De tre Deele af hvad han ejede, kom ind i Kongens Skat-Kammer, og den fierde Deel blev den Misundelige tildømt.

Som han endnu sad, og beredte sig til Døden, fløy Kongens Papegøye ud af sit Buer, og flagrede omkring, indtil den kom over Zadigs Hauge, hvor den sagtede Flugten, og nedloed sig paa en Rosen-Busk. En Færsken af et Træ, som stoed strax hos, var dreven didhen af Vinden, og falden paa et Stykke af Papiret, hvortil den havde klistret sig. Fuglen toeg baade Færskenen og Papir-Lappen med sig, og fløy dermed ind paa Monarkens Knæ. Denne nysgierige Herre læste nogle Ord paa Papiret, som havde ingen Meening, og syndtes at være Endelser af

Vers. Han var en Elsker af Poesie, den Hændelse med Papegoyen bragde ham i dybe Tanker. Dronningen, som erindrede sig det, der var skrevet paa Seddelen, som Zadig kom i Ulykke for, loed sig samme bringe. Man holdt Stykkerne sammen, som passede fuldkommen vel til hinanden. Derpaa læste man Versene heele, saaledes, som Zadig havde giort dem:

Under Ondskabs Geleide stoed Krigen i Lue:
Paa Thronen stadfæstes nu Verdens Regent;
Og den eeneste Feide, for hvilken vi grue,
Hvoraf man nu giæstes, har Kierlighed sent.

Kongen gav strax Befaling, at Zadig skulde komme frem, og derhos, at baade hans tvende Venner og det smukke Fruentimmer skulde losgives af deres Fængsel. Zadig kastede sig paa sit Ansigt ned for Kongens og Dronningens Foder. Han bad dem allerunderdanigst om Forladelse, at han havde giort saa slette Vers, som disse; han talede med saa stor Ynde, Forstand og Fynd, at Kongen og Dronningen vilde anden Gang see ham. Han kom atter, og behagede endnu meer. Man gav ham alle de Midler, som horde den Misundelige til, hvilken havde falskelig anklaget

get ham. Men Zadig leverede dem alle tilbage igien, og den Misundelige fandt ingen anden Fornoyelse derover, end den, at han beholdt, hvad han havde for. Kongens Hoyagtelse for Zadig toeg til Dag fra Dag. Han giorde ham deelagtig i alle sine Fornoyelser, og raadforde sig med ham i alle vigtige Sager. Dronningen omgikkes ham fra den Tid af med en Artighed, som kunde blive farlig for hende, for Kongen, hendes hoye Gemahl, for Zadig og for Riget. Zadig begyndte at troe, at det ikke var saa vanskeligt at blive lykkelig.

Femte Kapitel.

** ** **
* * *

Tiden kom, at man skulde helligholde en stor Fæst, som indfaldt hver femte Aar. Det var Skik i Babylon, naar saa lang en Tid var omme, at tilkiendegive paa en hoytidelig Maade, hvo af Undersaatterne havde forrettet den ædelmodigste Gierning? De Store og de Lærde vare Domme-

re. Den fornemste Herre, som havde over Byen at sige, opregnede de prægtigste Bedrifter, hvilke under hans Regiering havde tildraget sig. Man begyndte at samle Stemmer. Kongen sagde Dommen af. Folk stimlede sammen til denne Høytid fra alle Jordens Hiørner. Den, der vandt, fik af Monarkens Haand en Guld-Skaal, med Ædel-Steene besat, og Kongen sagde: **Tag imod denne din Ædelmodigheds Belønning, og vilde Guderne, at jeg al Tid havde Undersaatter, som ligne dig!**

Da denne navnkundige Dag kom, loed Kongen sig see paa sin Throne, omringed af de Store, af de Lærde, af dem, som vare udsendte fra alle Nationer, for at indfinde sig til en Kamp, hvor Ære blev indlagt, ikke med Hestes hastige Løb, ikke med Legems Styrke; men med Dyd. Den fornemste Herre opregnede med høy Røst de Bedrifter, som kunde fortiene til Vedkommende denne uskatteerlige Belønning. Han talede intet om, hvorledes Zadig havde beviist, at han besad en stor Siæl med det, at han gav den Misundelige alt sit Gods tilbage. Saadan Gierning fortiende ikke at bære Prisen for andre.

Han

Han forestillede først en Dommer, som havde dømt een af Undersaatterne imod i en vigtig Sag, af en Vildfarelse, som han ikke kunde kræves til Ansvar for; men dog gav han den fornærmede alt, hvad han ejede: hvilket var ligesaa meget som det, denne havde tabt.

Siden kom han frem med et ungt Menneske, som havde hierteligen forelsket sig i en Jomfrue, med hvilken han snart skulde holde Bryllup; men da hans Ven havde nær gaaet fra Forstanden af Kierlighed til samme Person, afstoed han hende til ham, og, foruden den Afstaaelse, betalede han hendes Medgift ud.

Endeligen nævnede han en Krigs-Mand, som i den Tyrkaniske Krig havde været et større Ædelmodigheds Exempel endnu. De fiendtlige Krigs-Folk snappede ham hans Kiereste bort, og han forsvarede hende imod dem: ham blev sagt, at andre Tyrkanier stoede nogle Skrit derfra i Færd med at bortføre hans Moder; hvorpaa han forloed sin Kiereste med grædende Øyne, og løb hen at redde sin Moder: derfra kom han tilbage igien til hende, som han elskede, og fandt hende i sidste Suk. Han vilde have giort

det af med sig selv; hans Moder stillede ham for, at hun ikkun havde ham alleene at vente sig Hielp og Bistand af, og han havde det Hierte, at han kunde føre over sig at leve.

Dommerne vare paa Krigs-Mandens Partie. Kongen toeg Ordet, og sagde: baade hans og de andres anførdte Bedrifter ere smukke; men de sætte mig ikke i nogen Forundring. For nogle Dage siden havde jeg kast Unaade paa min Minister og forrige Favorit, Koreb. Jeg beklagede mig med Hæftighed over ham, og alle mine Hof-Folk forsikkrede, at jeg var alt for lemfældig endnu. Den ene kappedes med den anden, hvo der kunde sige meest ont om Koreb? Jeg spurgde Zadig, hvad han tænkde, og han understoed sig at tale vel om ham. Jeg tilstaar, at jeg i vore Historier har fundet Exempel paa, at een af egne Midler har oprettet en anden den formedelst Vildfarelse tilføyede Skade; at een har overladt sin Kiereste til en anden; at een har holdt meer af sin Moder, end af sin udkaarne Mage; men det, at een har talt vel om en Minister, som var i Unaade, imod en regierende Herre, som var vred, det har jeg ingensteds læst. Jeg giver ti tusinde Guld-Styk-

ker

ker til hver af dem, hvis ædelmodige Gierninger man nyelig har opregnet; men Skaalen giver jeg Zadig.

Allernaadigste Konge, sagde han, det er Eders Majestet alleene, som fortiener Skaalen. Eders Majestet alleene har giort noget, som ingen har hørt Lige til; thi I var Konge, og I fortornedes dog ikke paa Eders allerunderdanigste Tiener, da han sagde Eder i Eders Hidsighed imod. Alle forundrede sig over Kongen og over Zadig. Dommeren, som havde givet sin Formue bort; den, der havde afstaaet sin Kiereste til sin Ven; Krigs-Manden, som havde reddet sin Moder, og ladet sin Halv-Deel i Stikken, fik alle Foræringer af Monarken, de saae deres Navne indskrevne i de ædelmodiges Bog. Zadig fik Skaalen. Kongen inlagde sig den Ære, at han blev holdt for en god Regent, en Ære, som han ikke længe vedligeholdt. Hoytiden gik hen med Fæster, som varede længer, end Loven foreskrev. Man forde Sorge-Spil op, som kom Tilskuerne til at græde, og Lyst-Spil, som opvakte dem til Latter, hvilket var bleven brugeligt i Babylon. Man kand endnu huske den Dag over heele Asien. Zadig

dig sagde: saa er jeg da omsider bleven lykkelig; men deri toeg han feil.

Siette Kapitel.

* * * * * * * * *

Hvor ung han end var, blev han sat til at være Over-Dommer over alle Rettene og Dom-Stoelene i Riget. Dette hoye Embed beklædte han som en Mand, hvilken Gud havde givet Kundskab og Retsindighed. Det er fra ham, at Folkene have faaet denne store Grund-Regel: at det er bedre, at lade det komme an paa at frelse og frikiende en skyldig, end fordomme en eeneste uskyldig. Han troede, at Lovene vare givne, lige saa vel for at komme Undersaatter til Hielp, som for at skrække dem. Det var hans ypperligste Gave, at han kunde udvikkle Sandhed, som alle Mennesker ere eenige om at formerke for hin anden. Denne store Gave brugde han fra den første Dag af, at han kom ind i Embedet. En berømt

Kiøb-

Kiobmand af Babylon dode i Indien, han havde ladet begge sine Sonner gaae i lige Arv, efter at han havde giftet deres Syster ud; og han efterloed sig en Gave af tredive tusinde Guld-Stykker til den iblant sine Sonner, som kunde holdes for at bære storst Kierlighed til ham. Den ældste bygde ham et Grav-Sted op: den anden forøgede med en Deel af sin Arv sin Systers Medgift. Alle Mennesker sagde: Den ældste elsker sin Fader meest. Den yngste elsker sin Syster meest. De tredive tusinde Guld-Stykker høre den ældste til.

Zadig loed begge komme frem, een efter anden. Han sagde til den ældste: Eders Fader er ikke død, han befinder sig vel igien efter sin sidste Sygdom, han kommer tilbage til Babylon. Gud være loved, svarede det unge Menneske; men see her, dette Grav-Sted har dog kost mig en Deel! Siden sagde Zadig det samme til den yngste. Gud skee Lov, svarede han, nu vil jeg levere min Fader igien alt, hvad jeg har; men jeg ønskede nok, at han loed min Syster beholde hvad jeg har givet hende. I skulle ikke ud med noget, sagde Zadig; men I skulle tværtimod

imod bekomme de tredive tusinde Guld-Stykker, fordi I elske Eders Fader meest.

En meget bemidled Jomfrue havde givet Ægteskabs Løfte til tvende Lærde, og da hun i nogle Maaneder var bleven underviist af hver i sær, befandt hun sig frugtsommelig omsider. Begge vilde ægte hende. Jeg vil tage den til min Mand, sagde hun, som har sat mig i Stand til at give Regieringen en Undersaat. Det er mig, sagde den ene, som har giort den gode Gierning; nei mig er det, sagde den anden, som kand roese sig af den Fordeel. Nu da, svarede hun, saa erkiender jeg den for Fader til Barnet, som kand opdrage det best. Hun giorde Barsel med en Søn. Enhver af de Lærde vilde besørge hans Opdragelse. Sagen kom for Zadig. Han loed begge Lærde hente til sig. Hvad vil du lære din Umyndige? Sagde han til den første. Jeg vil lære ham, svarede Doktoren, Talens otte Parter, Disputer-Kunsten, den Lære om Stiernernes Virkning og Aandernes Magt, hvad der forstaas ved Selvstændighed, ved det fordragne, det samlede, og saadant meer, og saadant meer, og saadant meer. Jeg, sagde den anden, jeg

vil

vil stræbe at giøre ham til et retfærdigt Menneske, som er værdt at have Venner. Zadig domde: du maa være hans Fader, eller ikke, saa skal du ægte hans Moder.

Daglig Dags kom Klage ind til Hoffet over Landshovdingen i Medien, ved Navn Irax. Det var en stor Herre, som ikke just havde saa ont et Gemyt af Naturen; men var bleven af Hovmod og Vellyst fordærved. Siælden kunde han taale, at man talede til ham, og aldrig, at man understoed sig at sige ham imod. Aldrig var nogen Paafugl saa forfængelig, nogen Due saa vellystig, nogen Snegl saa lad og doven, som han var. Han havde ikke Lyst til andet, end falsk Ære og falske Fornøyelser. Zadig toeg sig for at forbedre ham.

Han sendte ham paa Kongens Vegne en Concert-Mester med tolv Stemmer og fire og tyve Violoner, en Hof-Marskalk med sex Kokke og fire Kammer-Herrer, hvilke aldrig maatte forlade ham. Kongen havde befalet, at følgende Forskrift noye skulde følges. See her, hvorledes tilgik.

Den første Dag om Morgenen, da den vellystige Irax vaagnede, kom Concert-

Meste-

Mesteren ind med sine Stemmer og Violoner: en Kantate blev afsungen, og hver tredie Minut var Omqvædet dette:

Stor er hans Fortieneste,
Stor hans Naade, stor hans Magt:
Hvor fornøyed kand han see,
Naadig Herre! Paa sin Pragt?

Da Synge-Stykket var ude, holdt en Kammer-Herre en Tale for ham, som varede i tre Korteer, hvori man med Villie roeste ham for alle de gode Egenskaber, som fattedes ham. Naar Talen var til Ende, blev han bragt til Bords under Instrumenternes Lyd. Middags Maaltidet varede i tre Timer. Saa snart han lukte sin Mund op for at snakke, sagde den forste Kammer-Herre: Han skal have Ret; han havde næppe talt fire Ord, forend den anden raabde: Han har Ret. De andre to Kammer-Herrer loe, alt hvad de kunde, over de snouske Indfald, som Irax havde, eller skulde have haft. Efter Maaltid igiennemtoeg man Kantaten.

Den forste Dag kom ham angenem forudi høy Grad, han tænkde, at Kongernes

Konge

Konge ærede ham efter Fortieneste. Den anden syndtes ham mindre fornøyelig, den tredie var tøungen; den fierde utaalelig; den femte en Pine. Endeligen blev han fortrædelig over, at han al Tid skulde høre et og det samme:

Hvor fornøyed kand han see,
Naadig Herre! Paa sin Pragt?

Al Tid høre sige, at han havde Ret; hver Dag, Gud skabte, høre en Prædiken an ved vist Klokke-Slæt, saa skrev han til Høve, for at bede Kongen paa det allerunderdanigste, at han vilde bevise ham den Naade at kalde sine Kammer-Herrer, sine Musici, sin Marskalk, hiem igien: lovede derhos for Fremtiden, at han ikke vilde føre sig saa stolt op; men passe bedre paa sit Embeds Forretninger. Han loed sig ikke saa meget bykkle for, han holdt ikke saa mange Fæst-Dage, som før, og han blev lyksaligere; thi som Sadder siger: al Tid Fornøyelse det er ingen Fornøyelse.

Zadig lagde stedse nye Prøver paa sin Skarpsindighed og sit fromme Gemyt for Dagen, Folket tilbad ham, Kongen elskede ham;

ham; hans foregaaende Modgang tienede ikkun til at forøge hans nærværende Lykke; men han havde hver Nat en Drøm, som giorde ham meget urolig i sit Sind. Først kom det ham for, som han kunde ligge paa tørre Urter, iblant hvilke nogle stak og giorde ham Uleilighed; siden syndtes ham, at han hvilede saa sødt paa en Rosen-Seng; men derfra gik en Slange ud, som med sin spidse og forgiftede Tunge saarede ham ind i Hiertet. Ja Mænd! Sagde han, for har jeg længe nok ligget paa de tørre og hvasse Urter, nu ligger jeg paa Rosen-Sengen; men Slangen, hvad monne der blive af?

Syvende Kapitel.

Sadigs Ulykke toeg just sin Oprindelse af hans Lykke, og af hans Fortienester i sær. Han havde hver Dag Samtale med Kongen og med Astarte, hans høye Gemahlinde. Den Ynde, som ellers al Tid fulgde hans Omgang, blev

blev dobbelt saa stor ved den Begierlighed, han havde til at behage, hvilken er det samme for Forstanden, som Prydelse er for Legemet. Hans Ungdom og dette yndige Væsen giorde efter Haanden en Indtryk over Astarte, som hun ikke selv en Gang i Begyndelsen blev vaer. Hendes Kierlighed fremvoxte i Uskyldigheds Barm. Uden Betænkning og uden Frygt undte Astarte sig selv den Fornoyelse at see og hore en Mand tale, som baade var hendes Mand og heele Staten saa kier; aldrig loed hun af at berømme ham for Kongen; hun snakkede med sine Fruentimmer om ham, og disse giorde endnu større Hoytid af ham, end hun; al Ting hialp til med at trykke dybere ind i Hiertet den Piil, som hun ikke fornam. Hun giorde Zadig Foræringer, hvori Kierlighed loed sig meer see, end hun tænkde; hun troede, at hun ikkun talede som en Dronning, der var fornoyed med hans Tieneste, og hun talede dog undertiden som et Fruentimmer, der havde Anstod af Kierlighed.

Astarte var meget deiligere, end denne Semire, som hadede de Eenoyede saa meget, og denne anden Kone, som vilde skiære Næ-

sen

sen af sin Mand. Den fortrolige Omgang med Astarte, de kierlige Samtaler, som hun selv begyndte at rødme ved, disse Øyen-Kast, som hun vilde vende fra ham, og som dog al Tid faldt paa ham igien, antændte en Ild i Zadigs Hierte, hvilken han forundrede sig over. Han kæmpede, han kaldte Philosophie, som al Tid havde hiulpet ham, til Hielp; han fik Oplysning af den; men han fik ingen Lindring.

Pligt, Taknemmelighed, den høyeste Majesteets Fornærmelse, stoede ham som lige saa mange Hævns Guder for Øyen. Han var i Strid, han vandt Seyer; men den Seyer, som han alle Øyeblik paa Dagen maatte indlegge, kostede ham Suk og Taare. Han understoed sig ikke meer at tale til Dronningen med den søde Frihed, som saa meget havde indtaget dem begge. Hans Øyne saae dumme ud, hans Omgang var tvungen, hans Snak uden Samling, han skulede mod Jorden, og, naar imod hans Villie hans Øyen-Kast en Gang kunde vendes til Astarte, fandt de Dronningens badede i Taare, og gandske gnistrende: det loed, som den ene vilde sige til den anden; vi frygte for at elske

hin

hin anden, vi brænde begge af en Ild, som vi begge fordomme.

Zadig gik fra hende forvirred og fortabt, med en Byrde paa Hiertet, som det ikke længer kunde bære: i disse Bevægelsers Hæftighed kom Kador, hans Ven, efter hans hemmelige Anliggende: som et Menneske, der længe har havt Anfald af følelig Smerte, giver omsider sit Onde tilkiende med et Skraal, som en dobbelt smertefuld Følelse tvinger ham af, og med en kold Sveed, som trilder ham ned af Panden.

Kador sagde til ham: jeg har allerede opdaget de Følelser, som I ville skiule for Eder selv. Vore Sinds Bevægelser have Kiende-Tegn, som man ikke kand tage Feil af. Dom selv, min Kiere Zadig, siden jeg har læst, hvad jeg nu vil sige, i Eders Hierte: om ikke Kongen der kand blive en Bevægelse vaer, som fortorner ham? Han har ingen anden Feil, end den, at han er saa skindsyg, som noget Menneske i Verden kand være. I giore Eders Kierlighed Modstand med større Kraft, end Dronningen bruger til at bestride sin med, fordi I er Philosoph, og fordi I er Zadig. Astarte derimod er et Fruen-

timmer, hun lader sine Øyen-Vink tale med saa meget des større Frækhed, som hun er langt fra at troe sig skyldig endnu. Af ulyksalig Tillid til sin Uskyldighed tager hun sig ikke vare nok for Uanstændighed i sin udvortes Opforsel. Jeg maa skælve paa hendes Vegne, saa længe hun endnu har intet at bebreide sig selv. Dersom I begge vare eenige, kunde I bedrage alles Øyne. En Kierlighed, som begynder først, og som bestrides, bryder offentligen frem; en fyldestgiort, en fornøyed Kierlighed kand skiule sig. Zadig skælvede ved det Forslag at forraade Kongen, sin Velgiører; og han beviiste aldrig større Troskab imod sin Herre, end da han blev skyldig i en Forseelse, som ikke var frivillig. Dronningen havde imidlertid Zadigs Navn saa ofte paa Tungen; hun blev saa rød i sit Ansigt, naar hun nævnde det; hun var snart saa munter, snart saa mut, naar hun talede med ham i Kongens Nærværelse; naar han gik bort, faldt hun saaledes i Staver, at Kongen blev forvirred derover. Han troede alt, hvad han saae, og han bildte sig alt ind, som han ikke saae. Han lagde i sær Merke til, at hans Gemahlindes Sko vare blaa,

og

og Zadigs Sko vare blaa; at hans Gemahlindes Baand vare gule, og Zadigs Bonnet var gul: et skrækkeligt Notabene for saa om en Prinds, som han var! Mistanke forvandledes til Vished i hans opirrede Gemyt.

Alle Kongers og Dronningers Slaver ere at ansee som lige saa mange Speidere af deres Hierter. Man kom snart i Erfaring om, at Astarte var forelsked, og at Moabdar var skindsyg. Den Misundelige, som ikke havde forbedret sig, fordi Flint ikke blodgiores, og giftige Dyr beholde al Tid deres Forgift, den Misundelige, siger jeg, skrev Moabdar et Brev til uden Navn, onde Menneskers skændige Tilflugt, som al Tid foragtes; men giorde dog den Gang sin Virkning, fordi Brevet bestyrkede de bedrovede Tanker og Følelser, hvoraf Regentens Hierte var plaget. Tilsidst var han ikkun betænkt paa Maaden at hævne sig. Han besluttede en Nat en Gang at tage Dronningen af Dage med Forgift, og at henrette Zadig med Strikken, imod Dagningen. En ubarmhiertig Gilding, som skulde fuldføre denne Hævn, fik Befaling derpaa. Samme Tid var en liden Dværg inde i Kongens Gemak, han var

stum; men ikke dov. Det var ham tilladt at være al Tid derinde, og, som et andet tamt Dyr, at være Vidne til det, som aller hemmeligst skeede. Den liden stumme var aldeeles baade paa Dronningens og Zadigs Partie. Han hørde med lige saa stor Forundring, som Skræk, hvorledes deres Dods Dom blev afsagt; men Maaden at forekomme Virkningen af saa skrækkelig en Befaling, som inden faa Timer maatte sættes i Verk? Skrive kunde han ikke; men tegne havde han lært, og kunde i sær tegne al Ting livagtigen af, hvad han vilde. En Deel af Natten gik hen med at afpendsle det, han agtede at lade Dronningen at vide. Hans Tegning forestillede Kongen meget vred i et Hiorne af Tavlen, staaende som den, der befalede sin Gilding noget; siden en Strikke og et Kar paa et Bord; Dronningen midt paa Tavlen, hendøende i sine Fruentimmers Arme; Zadig ved hendes Føder qvalt. Øye-Kredsen stillede en opgaaende Sol for, at betegne, hvorledes denne Henrettelse vilde skee imod Mogen-Rødens Ankomst. Saa snart havde han ikke Arbeidet færdigt, førend han løb hen til et af Astartes Fruentimmer, vaagnede og bety-

betydede hende, at hun ufortoved skulde bringe Dronningen Tavlen.

Imidlertid banker det midt om Natten paa Zadigs Dor: han tvivler, om det er en Drom, eller ikke? Han aabner Brevet med en rystende Haand. Hvor fuld af Forundring blev han ikke, hvo kand noksom udsige den Forvirrelse og Fortvivlelse, som overfaldt ham tillige, da han læste disse Ord " " " Tag Flugten, og det strax, eller og I komme strax til at miste eders Liv. Bort Zadig! Jeg befaler eder det af en ynkværdig Kierligheds Drift, som jeg har stedse sat mig imod; men omsider vedstaar nu, da jeg er færdig at sone den med min Død. Skyldig var jeg ikke; men erfarer dog, at jeg nu skal døe som Synderinde.

Zadig kunde næppe mæle et Ord. Han sendte Bud efter Kador, og gav ham Seddelen uden at sige noget, i Hænde. Kador tvang ham til at giore, som hun skrev, og paa den hellige Time at tage Flugten til Memphis. Dersom I gaa hen at besoge Dronningen, sagde han, blive I Aarsag til, at hun saa meget des snarere maa døe: dersom I tale til Kongen om den Sag, maa I miste hende

lige fuldt. Jeg skal nok see til, hvor hun bliver af. Hytter I eder selv. Jeg vil udspreede det Rygte iblant Folk, at I have taget Vejen til Indien. Jeg har i Sinde at komme snart efter, og finde eder igien, og saa skal jeg berette eder, hvad imidlertid skeet er i Babylon.

I samme Øyeblik loed Kador to Dromedarier af dem, som best kunde løbe, føre uden for en hemmelig Bag-Port paa Gaarden: Zadig maatte af Sted, og var færdig at give Aanden op. En eeneste Opvarter fulgde med ham; og i en Hast kom han Kador af Sigte, som stoed tilbage fuld af Forundring og Bekymring.

Da denne anseelige Flygtling kom overst op paa en Banke, hvorfra man kunde oversee Babylon, kastede han sine Øyne hen paa Dronningens Pallads, og daanede. Saa snart han kom til sig selv, giorde han ikke andet, end græd, og ønskede sig død. Til sidst, da han havde overvejet, hvilken ynkelig Skæbne det allerelskværdigste Fruentimmer og den allerstorste Dronning i Verden fik, saa tænkde han i et Øyeblik paa sig selv igien, og raabde: hvad er dog Menneskens Liv her i Verden!

den! O Dyd, hvad har du nyttet mig til? Tvende Fruentimmer have skammeligen narret mig; det tredie, som er uskyldigt, og smukkere, end de andre, hun skal doe. Alt det Gode, jeg hidindtil har giort, har været en Kilde til Forbandelser over mig, og jeg har ikke været oplofted til Ærens høieste Spidse, uden for at faae des dybere et Fald i Ulykkens allerfæleste Afgrund. Havde jeg været et Skarn, ligervis som saa mange andre, da havde jeg gandske vist været lige saa lykkelig, som de. Under Byrden af disse bedrøvede Tanker, med Øyne, som vare dumme af Sorrigs Skyer, med et Ansigt, hvori Dødens Bleeghed var maled, med et Sind, som var nedsynket i mørk Fortvivlelse, blev han ved at fortsætte sin Reise til Ægypten.

Ottende Kapitel.

* * * * * * * * *

Badig satte sin Kaas efter Stiernerne. Visse glimrende Stierne-Samlinger ledte ham hen imod Polen af

Kanope. Han faldt i Forundring over disse Lys-Kugler, der ikkun synes som svage Gnister i vore Øyne, da imidlertid Jorden, som virkeligen ei er andet, end en fast umerkelig Punkt i Naturen, kommer vor Begierlighed for at være saa stor, og saa herlig. Da stillede han sig Mennesker for, saadanne som de i Gierningen ere, smaa Insekter, der paa en liden Skarn-Tue opsluge, den ene den anden. Den livagtige Afbilding syntes at tilintetgiøre hans Ulykker, fordi den viiste ham, at baade det, han var, og det, heele Babylon var, var intet. Hans Siæl skiød sig til det uendelige Væsen frem, og den betragtede, løsgiort fra sine Sandser, Verdens uforanderlige Orden. Endeligen, da han blev sig selv mægtig igien, og følede sit Hiertes Tilstand, saa tænkde han, at Astarte kand skee for hans Skyld var død, saa forsvandt heele Verden for hans Øyne, saa saae han i den heele Natur intet, uden en døende Astarte og en ulykkelig Zadig. Imidlertid han overgav sig til saadan Ebbe og Flod af høy Viisdom og dyb Sorg, kom han nærmere Egyptens Grændser; og hans troe Betient var allerede inde i den første Bye, hvor han søgde ham et Herberg

berg op. Zadig spadserede hen imod de Hauger, som laa omkring Landsbyen. Ikke ret langt borte fra den alfare Vei, blev han en forgrædt Kone vaer, som kaldte Himmel og Jord til Hielp, og et galt Menneske, som fulgde efter hende. Han havde allerede halet hende ind; hun omfavnede hans Knæ. Manden baade pryglede og skældede hende tillige. Af den Vold, som Ægypteren brugde, og de mange Forladelser, som Konen bad om, kunde han slutte, at den ene var skindsyg, den anden utroe; men da han havde beseet Fruentimret nærmere, og merket, at hun var af en hierterørende Deilighed, ja lignede endog den ulykkelige Astarte noget, fandt han sig indtagen af Medlidenhed over hende, og harmede sig over Ægypteren. Hielp mig, raabde hun med en hulkende Stemme til Zadig, riv mig los af dette barbariske Menneskes Hænder, frels mit Liv! Ved dette Skraal lob Zadig hen at kaste sig, som tredie Mand, imellem hende og den grove Karl. Han forstoed noget af det Ægyptiske Sprog. Han sagde til ham paa dette: jeg besværger Eder, om der ellers er nogen Levning af Menneskelighed hos Eder tilbage, at I bære Respekt

for Smukhed og Afmagt. Kunne I saa ynkeligen medhandle det Mesterstykke af Naturen, som ligger ved Eders Foder, og som har intet, uden modige Taare, at forsvare sig med. Ak! Ak! Svarede den forbittrede ham, saa elsker du hende med, saa har jeg og dig at hævne mig paa. Strax efter at han havde sagt det, forlader han Konen, som han havde fat i Haaret, tager sin Lanze i Haanden, og vil jage den Fremmede igiennem dermed. Han, som var koldsindig i sin Nødværge, undgik lettelig en gal Mands Stød. Han bemægtiger sig Lanzen tæt ved det Jern, hvormed den var beslagen. Hver trækker til sig, og ingen af begge vil give slip. Den gaar i Stykker imellem Hænderne. Ægypteren trækker Kaarde. Zadig i lige Maade bevæbner sig med sin. De gaa løs paa hin anden. Den ene giør hundrede ubesindige Stød; den anden værger dem med Behændighed af. Konen, som havde sat sig ned paa en Græs-Bænk, satte sit Hoved-Tøy i Lave, og saae Spillet an. Ægypteren var stærkere, end hans Modstander, Zadig var behændigere. Den sidste gik til Verks som een, der havde samlede Tanker, og vidste,

hvad

hvad han toeg sig for: den første som een, der var uden for sig selv, og i sin blinde Vrede loed alle Bevægelser komme an paa en Tref. Zadig gaar til ham, og tager ham Geværet bort; og, imidlertid Ægypteren, hvilken var bleven galnere siden, vil kaste sig paa ham, faar han ham fat, trykker ham, støder ham ned, og holder ham Kaarden for Brystet, tilbyder at ville skienke ham Livet. Ægypteren, aldeeles forrykt, trækker sin Dolk frem for en Dag, saarer Zadig dermed, just da denne, som Overmand, forloed ham sin Ubesindighed. Zadig, fortrydelig over saadan Opførsel, stikker ham Kaarden ind i Barmen til Fæstet. Ægypteren brøler forfærdeligen, og døer fægtende. Zadig gik derpaa til Konen, og sagde med ydmyg bevægelig Røst: han har nødt mig til den Ulykke, jeg har giort. Jeg har hævnet Eder, nu er I befried fra det allervoldsomste Menneske, som jeg nogen Tid har kiendt. Hvad have I videre at befale, Madame? Skelm, sagde hun, gid du var Pokker i Vold, gid du havde din Helsot! Det var min Kiereste, du sloeg ihiel; jeg vilde, at jeg kunde rive dit Hierte udi tusinde Stykker. I Sandhed, Madame, svarede

Zadig, I havde i ham en sær Karl til Kiereste; han pryglede Eder saa tæt, som han kunde, og han vilde have berovet Eder Livet, fordi I saa indstændigen havde anmodet mig om Bistand. Jeg ønskede, at han var i Stand til at prygle mig endnu, svarede Konen, og skraalede derhos. Jeg havde nok forskyldt det af ham, jeg havde givet ham Anledning til at mistænke min Troskab. Give Gud, han kunde prygle mig endnu, og du laa der i hans Sted! Zadig blev opvakt til større Forundring og Vrede, end han nogen Tid var bleven i sin Livs Tid, og sagde: Madame, saa smuk I og er, fortiene I dog, at god Taar skulde falde mig til at prygle Eder nu, saa forrykt som I er; men jeg vil ikke giøre mig Umag en Gang. Han satte sig strax paa sin Kameel, og reed bort til Byen. Næppe var han nogle Skrit borte, førend han vendte om igien ved en Allarm, som fire fra Babylon udsendte Bud kom af Sted. De satte til alt det, Hestene kunde stryge. Den ene af dem, saa snart han blev Konen vaer, raabde: her er hun selv, hun ligner det Skilderi, vi have faaet at lede efter! De giorde sig ingen Betænkning om den, der laa død; men

men Konen fik de fat paa. Hun holdt ikke op med at raabe til Zadig: kom mig endnu een Gang til Hielp, ædelmodige Fremmede! Om Forladelse, at jeg har beklaget mig over Eder. Hielp mig, jeg vil være Eders, saa længe jeg lever! Zadig havde ingen Lyst at give sig oftere i Slags Maal for hendes Skyld. Snak til andre om det, sagde han, I have ikke nodig at giøre Eder nogen Regning paa mig. Derforuden var han saared selv, han blødte, og trængde til Hielp. Og det, at han fik Øye paa de fire Babylonier, som mueligen kunde være udsendte af Kong Moabdar, giorde ham endnu uroligere i sit Sind. Han farer hen til Landsbyen i en Hast, og kand aldrig begribe, af hvad Aarsag disse fire Babylonier kom, for at bemægtige sig det Ægyptiske Fruentimmer; men endnu meer maatte han forundre sig over hendes selsomme Nykker.

Niende Kapitel.

* * * * * *

Da han kom ind i den Ægyptiske Landsbye, saae han sig, inden han vidste et Ord der-

af, omringed med Folk. Enhver raabde paa, at det var ham, som havde ført den smukke Missuf bort, og begaaet det lumske Mord paa Kletophis. Mine Herrer, sagde han, Gud forbyde, at jeg fører nogen Tid Eders smukke Missuf bort: hun er alt for egensindig dertil; og, hvad Kletophis angaar, da har jeg ikke paa nogen glubsk Maade taget Livet af ham; men jeg har ikkun forsvaret mig selv, og betient mig af lovlig Nødværge imod ham. Mig vilde han myrde, fordi jeg med den allerstørste Ydmyghed, som jeg i Verden kunde, bad ham om Naade for den smukke Missuf, hvilken han ubarmhiertigen pryglede. Jeg er fremmed, som kommer for at opsøge mig et Sted, hvor jeg kand være sikker, i Ægypten; og der er jo ingen Rimelighed i, at, som jeg kommer i Forsæt at udbede mig Eders Beskyttelse, jeg da skulde have begyndt med disse Bedrifter, at føre et Fruentimmer bort, og slaae en Mand ihiel.

Paa den Tid vare Ægypterne retfærdige og retsindige Folk. Alle Mand tedsagede Zadig hen til Raad-Huuset. Man begyndte først med at forbinde hans Skade, og siden holdt man Forhør baade over ham og hans Tiener,

Tiener, hver for sig, for at udlede Sandhed. Derved kom man i Erfaring om, at Zadig var ingen lumsk Morder; men han havde dog Blod-Skyld paa sig; Loven domde ham til Slaveri. Hans tvende Kameler bleve solgte, og Pengene derfor gik i Byens Kasse. Alt det Guld, han havde ført med sig, blev uddeelt til Indbyggerne; hans Person skulde sælges, og den, der giorde ham Selskab paa Reisen, med. En Arabisk Kiøbmand, navnlig Setok, giorde høyest Bud; men han gav meer for Tieneren, som bedre kunde giøre Gavn, end for Herren. Den Forskæl, man giorde paa begge, giorde Zadig ingen Ære. Saa blev da Zadig en ringere Slave, end hans Tiener; man bandt dem i en Kæde med Føderne sammen, og i den Stand fulgde de den Arabiske Kiøbmand hiem. Zadig trøstede sin Opvarter paa Vejen, og opmuntrede ham til at være taalmodig: ved den Anledning giorde han, som han plejede, sine Betragtninger over det menneskelige Liv. Jeg seer, sagde han til ham, at min ulykkelige Skæbne har giort dig ulykkelig med. Et selsomt Udfald af al Ting har jeg hidindtil fristet. Jeg blev domt fra Livet i Babylon, fordi jeg havde

giort

giort Vers til Kongens Berommelse. Jeg var nær bleven qvalt med en Strikke, fordi Dronningen havde talt mig til med et Slags Godhed, og see nu er jeg tillige med dig bleven Slave, fordi en forrykt og grum Mand har banket sin Kiereste. Kuns fort! Lader os ikke tabe Modet; det skal nok faae alt sammen Ende en Gang; Arabiske Kiøbmænd maa jo vel have Slaver i deres Tieneste; og hvorfor skulde jeg ikke være een af dem, lige saa vel som en anden, da en anden er ikke mindre Menneske, end jeg? Denne Kiøbmand bliver nok ikke saa ubarmhiertig imod os; han maa omgaaes sine Slaver vel, om han ellers vil have Tieneste af dem. Saaledes talede han, men hemmeligen vare alle hans Tanker henvendte til Dronningens Skæbne af Babylon.

To Dage derefter reiste Kiøbmanden bort til det øde Arabien med sine Slaver og Kameler. Den Stamme, som han var af, boede hen imod Ørken Oreb. Vejen var lang og besværlig. Setok giorde under Vejs meget større Væsen af Tieneren, end af Herren, fordi den første kunde meget bedre pakke Læs paa Kameler; og alle smaa Godheds Beviisninger hørde ham til. Da de vare

komne

komne saa langt, at de ikkun havde to Dag-Reiser tilbage at giore til Oreb, dode een af Kamelerne: Dragten, som denne havde baaret, blev uddeelt til enhver af hans Trælle, at bære paa Ryggen. Zadig fik sin Part deraf. Setok faldt i Latter, da han saae alle sine Slaver saaledes at gaae med krummede Rygge. Zadig toeg sig den Frihed at forklare ham Aarsag til denne Bøyelse, og lærde ham Lige Vægtens Love. Kiøbmanden i Forundring begyndte at see ham an med større Øyne, end tilforn. Zadig, da han fornam, at han havde opvakt Nysgierrighed, forøgede den endnu ved det, at han underviiste ham om adskillige Ting, som han kunde have Nytte af at vide i sit Kiøbmandskab, Metallernes og Vahrenes Vægt, hvorledes samme i lige Størrelse forholdt sig til hin anden; nogle nyttige Dyrs Egenskaber; Maaden at føre sig dem til Nytte, som synes ingen at giøre; tilsidst saae han ham an for en viis Mand. Setok gav ham Fortrin for sin Staldbroder, den han hidtil havde agtet saa høyt. Han omgikkes ham vel, og han havde ingen Aarsag at fortryde det.

Da

Da han kom til sin Stamme tilbage, var det første, han toeg sig for, at indkræve fem hundrede Unzer Sølv af en Hebræer, til hvilken han i to Vidners Nærværelse havde laant dem; men disse to Vidner vare døde, og som det ikke kunde overbeviises Hæbræeren, at han skyldte dem, saa tilegnede han sig Kiøbmandens Penge, takkende sin Gud, der havde givet ham Leilighed til at bedrage en Araber. Den Bekymring, hvori Setok var over dette, aabenbarede han for Zadig, som var bleven hans Geheime Raad. Paa hvad for et Sted, spurgde Zadig, betroede I denne Vantroende Eders fem hundrede Unzer? Paa en stor Steen, svarede Kiøbmanden, som ligger ved Bierget Oreb. Hvorledes er Eders Skyldner til Sinds? Spurgde Zadig. Han er sinded som en Skelm, svarede Setok strax. Men jeg vil vide, om han er munter eller dorsk, om det er en klog Mand eller en Fusentast? Iblant alle onde Betalere, sagde Setok, er han det munterste Hoved, jeg kiender. Nu vel, blev Zadig ved, lad mig da føre Eders Sag for Retten. Han stævnede virkeligen Hebræeren ind, og, da de begge mødte, talede til Dommeren saaledes:

ledes: Billigheds Thrones Hoved-Pude! Jeg kommer her paa min Herres Vegne, at fordre fra denne Mand tilbage de fem hundrede Unzer Solv, som han ikke vil ud med. Have I Vidner? Spurgde Dommeren. Nei, de ere dode; men her findes endnu en stor og bred Steen, paa hvilken Pengene bleve ham tiltaaldte; og, dersom det behager Eders Hoyhed at befale, at man sender Bud efter Steenen, haaber jeg, at den skal kunne være Vidne imod ham. Vi ville imidlertid blive her, Hebræeren og jeg, for at vente efter Steenens Komme. Jeg vil selv paa min Herres, Setoks, Bekostning skikke efter den. Meget gierne, svarede Dommeren, og han gav sig til at undersøge andre Sager.

Imod den Tid, at Retten skulde ophæves, sagde han til Zadig: Ey da, er Steenen ikke kommen endu? Hebræeren svarede med Latter: Eders Hoihed sik at blive her til i Morgen, inden Steenen kom. Herfra til det Sted, hvor den ligger, ere over sex Mile; og der maa femten Mand om at rokke den af Stedet. Got got, raabde Zadig, jeg sagde nok, at Steenen skulde være Vidne. Siden Manden veed, hvor den ligger, saa

til-

tilstaar han jo dermed, at det var paa den, han toeg imod Pengene. Hebræeren, gandske beskæmmed derover, blev nødt til Bekiendelse. Dommeren befalede, at han skulde bindes til Steenen, og hverken æde eller drikke, forend han havde leveret de fem hundrede Unzer tilbage, som og skeede snart. Slaven Zadig og Steenen blève i heele Arabien meget navnkundige.

Tiende Kapitel.

* * * * * *

Setok, hvilken denne Hændelse havde aldeeles fortrylet, giorde sin Slave, Zadig, til sin beste Ven. Han kunde ikke meer undvære ham, end Kongen af Babylon kunde; og Zadig var lykkelig i den Post, at Setok var ugift. Han merkede sin Herre af, at han besad et got Gemyt, stor Redelighed og stor Forstand. Det smertede ham at see, hvorledes han tilbad Himmelens Hær, nemlig Sol Maane og Stierner, efter gammel Skik i Arabien. Undertiden talede han

han til ham med stor Varlighed derom. Endeligen sagde han, at de vare Legemer som andre, der ikke fortiende at dyrkes meer, end et Træ, eller en Klippe. Men, sagde Setok, de ere dog ævige Væsener, som vi have alle vore Fordeele at takke for: de oplive den heele Natur: de indrette Aarets Tider i deres Afvexling: for Resten ere de saa langt borte fra os, at man ikke kand andet, end dyrke dem. I have storre Fordeel, svarede Zadig, af det røde Havs Vande, som føre eders Vahre til Indien. Hvorfor skulde ikke dette Hav have samme Elde, som Stiernerne? Og tilbede I det, som er langt borte fra Eder, da bør I af samme Grund tilbede Gangaridernes Land, som ligger ude ved Verdens Ende. Nei, sagde Zadig, Stiernerne ere alt for glimrende, for ikke at tilbede dem.

Da Aftens Stund kom, tændte Zadig en heel Hob Fakler an i den Telt, hvor han skulde spise med Setok; og, saa snart hans Herre var inde, kastede han sig ned paa Knæ for de anstukne Vox-Lys, og sagde til dem: Ævige og glimrende Klarheder, værer mig altid naadige! Da han dette havde sagt, satte han sig ned til Bords, uden at see til Setok. Hvad

bestille

bestille I der, sagde Setok til ham med Forundring. Det samme, som I, svarede Zadig, jeg tilbeder disse Lys, og glemmer baade deres og min Herre.

Setok begreb den dybe Meening, som laa forborgen under denne Lære-rige Digt. Han lagde sin Slaves Viisdom paa Hierte. Han ødte ikke sin Rogelse til Skabninger meer; men han tilbad det ævige Væsen, som havde dannet dem.

Der herskede paa den Tid en forfærdelig Skik i Arabien, hvilken havde sin Oprindelse fra Skythien af, og, efterat den formedelst Braminernes Anseelse var kommen i Svang udi Indien, truede den med at anstikke heele Osten. Naar en Egte-Mand døde, og hans elskelige Kone vilde ansees for Helgen, brændte hun sig offentligen med sin døde Mands Liig. Det var en Høytid, som kaldtes Enke-Sædets Baal. Den Stamme, hvori man kunde tælle de fleeste saaledes opbrændte Koner, var udi størst Ære og Anseelse. En Araber af Setoks Stamme døde; hans Enke, ved Navn Almona, som var meget andægtig, loed bekiendtgiøre, hvad Dag og hvad Time hun under Trommers og

Tompe-

Trompeters Lyd vilde kaste sig paa Baalet. Zadig forestilde Setok, hvor meget denne Sædvane var stridig med det menneskelige Kions Beste, at lade saaledes hver Dag unge Enker brændes, som endnu kunde berige Staten med fleere Born, eller i det ringeste opdrage dem, som de havde allerede; og han maatte tilstaae, at man burde afskaffe, hvis mueligt var, saa grum en Skik. Setok svarede: Konerne have meer end tusinde Aars Hævd paa den Ret at brænde sig. Hvo af os tør vel driste sig til at forandre en Lov, som Tiden har helliget? Er der noget anseeligere til, end gammel Misbrug? Fornuft er ældere, svarede Zadig. Tal med de fornemste Over-Hoveder for enhver Stamme derom, og jeg vil imidlertid gaae hen at besøge den unge Enke.

Zadig loed sig anmælde hos hende; og, efter at han havde forsikkret sig hendes Bevaagenhed, ved at roese hendes Smukhed; efter at han havde sagt hende, hvor stor Synd det var, at stikke Ild i saa mange Skionheder, beromde han til sidst hendes Bestandighed og hendes Mandighed. I maa nok have elsket Eders Mand over Maade? Sagde han til hende.

hende. Jeg? Aldeeles ikke, svarede den Arabiske Kone. Han var (paa hans Død at sige) en grov Karl, en skindsyg Knegt, et utaaleligt Menneske; men ikke des mindre har jeg for fast og vist besluttet, at kaste mig paa hans Baal. Vel mueligt, sagde Zadig, at det maa være noget sødt og fornøyeligt at brændes? Ak! Naturen maa skælve derfor, sagde Konen; men man maa vel dertil, naar man er derfor. Jeg er andægtig. Man veed det. Jeg giorde dette Røgte til intet; heele Verden vilde spotte mig, dersom jeg ikke loed mig levende brænde. Da Zadig havde beviist, at hun loed sig brænde for andres Skyld, og af forfængelig Ærgierrighed, talede han siden til hende paa saadan en Maade, at hun elskede Livet meer, end tilforn; ja han bragde det endog saa vidt, at hun fattede Godhed for den Person, hun talede med. Hvad vilde I da vel giøre, sagde han til hende, dersom I ikke var saa ærgierrig, at ville brænde Eder selv? Ja om saa var, sagde Konen, da troer jeg, at jeg vilde bede Eder om at tage mig til Ægte.

Zadig havde Astarte alt for kier, for at imodtage dette nye Kierligheds Tilbud; men i samme

samme Øyeblik gik han hen at tale med de fornemste af Stammerne, og sagde dem, hvad skeet var, og raadede dem til at giøre en Lov, som skulde forbyde en Enke at brænde sig, forend hun havde talt en Times Tid med en ung Karl i Eenrum. Ingen Kone i Arabien har ladet sig brænde siden den Tid. Man var Zadig eene Tak skyldig for, at saa grum en Skik, som allerede havde vedvaret i saa mange hundrede Aar, blev skaffed af paa een Dag. Altsaa beviiste han heele Arabien en stor Velgierning.

Ellevte Kapitel.

* * * * * * * * *

Setok, som ikke kunde undvære Selskab af en Mand, i hvilken Viisdom boede, førde ham med sig hen til det store Marked i Balzora, som de største Kiøbmænd fra den bekiendte Verden plejede at indfinde sig til. Det var en merkelig Trøst for Zadig, at see paa eet Sted saa mange Folk fra adskillige Egne forsamlede. Den

heele vide Verden kom ham for som en stor Familie, der lignede Balzora. Dagen efter hans Ankomst befandt han sig til Bords med en Ægypter, en Gangaridisk Indianer, en Indbygger af Kathay, en Græker, en Celter, og adskillige andre fremmede foruden, som paa deres jevnlige Reyser til den Arabiske Hav-Bugt havde lært saa meget Arabisk, at de kunde give deres Mening paa dette Sprog tilkiende. Ægypteren loed til at være meget vred. Hvad er dog ikke dette Balzora, sagde han, for et vederstyggeligt Land. Man nægter mig tusinde Unzer Guld paa det beste Pant i Verden? Hvorledes det, spurgde Setok, hvad er da det for et Pant, paa hvilket man nægter Eder den Sum? Det er min Mosters Legem, svarede Ægypteren, hun var den beste Kone i heele Ægypten. Hun fulgde mig allevegne, nu er hun død for mig paa Veien, jeg har balsameret hendes Liig saa got, som noget andet plejer hos os at blive; og hiemme i mit Land skulde jeg kunne faae alt, hvad jeg forlangede, paa saadant et Pant. Selsomt nok er det, at her paa Stedet vil man ikke betroe mig lumpne tusinde Unzer Guld imod saa god en Forsikring

Ha-

Han var heel bister, og færdig at spise et Stykke af en Hone, som stoed kaagt der paa Bordet, da Indianeren holdt ham med Haanden tilbage, og raabde med Bedrovelse: Ak, hvad ville I nu til at bestille? Jeg vil spise af denne Hone, sagde Manden med det balsamerede Legem. Det maa I vogte Eder vel for at giøre, svarede Gangarideren. Det kunde hænde sig, at den afdøde Kones Siæl var kommen ind i denne Hones Legem; og ville I da vel staae Fare, for at æde Eders Moster op? At kaage Høns, det er aabenbar Synd imod Naturen. Hvad ville I sige med Eders Natur og Eders Høns? Spurgde Egypteren i Vrede, vi hos os baade tilbede og æde Oxen. I tilbede Oxen, er det mueligt? Sagde Manden fra Ganges. Intet er vissere, svarede den anden. Det er nu hundrede og fem og tredive tusinde Aar siden den Dyrkelse kom op; og ingen iblant os finder noget at udsætte derpaa. Ha! Ha! Hundrede og fem og tredive tusinde Aar siden, sagde Indianeren, den Regning er nok noget for høy; det er ikke længer, end firesindstyve tusinde Aar siden Indien blev besat med Folk, og I nedstamme gandske vist fra os,

og Brama havde allerede forbudt os at spise Oxer, forend I dristede Eder til at sætte dem paa Alter og Sped. Det var et artigt Dyr denne Brama, i Ligning med Apis, sagde Ægypteren. Hvilke herlige Bedrifter har vel Eders Brama forrettet? Braminen svarede: Det er ham, som har lært Menneskens Børn at læse og skrive, og heele Jorden har ham at takke for Skak-Spil. I tage feil, sagde en Kaldæer, som sad ham nærmest, man er den Fisk Oannes saa stor en Velgierning skyldig, og er det derfor billigt, at man ingen anden dyrker, end ham. Alle Folk kunne sige Eder, at han var et Guddommeligt Væsen, som havde en forgyldt Hale, med et smukt Menneske-Hoved, at han kom hver Dag ud af Vandet, for at prædike i tre Timer for heele Jorden. Han havde adskillige Børn, som alle bleve Konger, hvilket er enhver bekiendt. Jeg bærer hans Skilderi hos mig, det dyrker jeg, som min Pligt er. Af Oxe-Kiød kand man æde saa meget, man behager; men at lade Fisk kaage, det er virkeligen stor Ugudelighed: for Resten ere I begge af en Herkomst, som er alt for ringe og alt for nye, for at afrætte mig noget.

Det

Det Ægyptiske Folk tæller ikkun hundrede og fem og tredive tusinde Aar, Indianerne kunne kuns roese sig af firesindstyve tusinde; men derimod kunne vi viise Almanakker frem paa fire tusinde Gange hundrede Aar. Troer mig, lader den Daarlighed fare, og saa vil jeg forære hver i sær et smukt Skilderi af Oannes.

Derpaa toeg Manden fra Kambalu Ordet, og sagde: jeg ærer Ægypterne meget, Kaldæer, Græker, Celter, Brama, Oxen Apis, den skiønne Fisk Oannes; men vel mueligt, at Li (*) eller Tien, hvilket Navn man vil bruge, er lige saa god, som baade Oxen og Fisken. Jeg vil intet tale til Berommelse om mit Land, der er lige saa stort, som baade de Ægypters, Kaldæers og Indianers paa een Gang, alle med hin anden. Jeg vil ikke tviste om Elde, fordi det er nok at være lykkelig, og af saare liden Betydenhed at være gammel. Men skulde man tale om Almanakker, da vilde jeg sige, at heele Asien antager vores, og at vi havde dem

(*) Kinesiske Ord, som bemerke, Li, det naturlige Lys, Fornuften, og Tien Himmelen. De bruges og til at bemerke Gud.

allerede meget gode, førend man forstoed Regne-Kunst i Kaldæa.

Store Dosmere, den ene med den anden, raabde Grækeren, vide I ikke, at den første Forvirring (Kaos) er Fader til al Ting, at Form og Materie have sat Verden i den Stand, den nu er? Grækeren talede længe; men til sidst faldt Celteren ham ind i Talen, hvilken, siden han havde drukket vel, medens de andre vare i Trætte, troede da, at han var klogere, end de. Han svoer og sagde, at Theut og Veit af Ægen vare alleene værd at tale om, at han for sin Person havde al Tid noget Veit i sin Lomme, at Skytherne, hans Forfædre, vare de eeneste ærlige Folk, som havde været i Verden; at de nok undertiden havde spiist Mennesker; men at man ikke des mindre burde have stor Hoyagtelse for samme Folk; og endeligen, om nogen havde noget at sige paa Theut, saa vilde han snart lære den Karl at tale i en anden Tone.

Trætten blev derpaa hidsig, og Setok saae allerede forud, at man snart vilde holde Blod-Bad over Borde. Zadig, som havde tiet gandske stille, saa længe Klammeriet havde varet, reiste sig omsider op. Han vendte sig

strax

strax hen til Celteren, som den, der rasede meest; han sagde, at han havde Ret, og bad ham om noget af det Træ, han beromde Grækeren for sin Veltalenhed, og stillede alle disse opirrede Folk til freds. Han sagde kuns saare lidet til Manden af Kathay, fordi han havde fort sig fornuftigst op af dem alle. Mine Venner, sagde han omsider til dem samtligen, I trættes her om ingen Ting, I ere alle af een Meening. Derpaa skraalede den eene i den andens Mund. Er det ikke sant, sagde han til Celteren, at I ikke tilbede denne Veit; men den, som har giort baade Veit og Eegen? Gandske vist, svarede Celteren. Og I, min Hr. Egypter, I tilbede venteligen i en vis Oxe den, som har givet Eder Oxne? Ja, svarede Egypteren. Fisken Oannes, blev han ved, maa vel staae tilbage for den, som har giort baade Hav og Fiske deri. Det forstaar sig, sagde Kaldæeren. Indianeren, lagde han til, og Kathayeren bekiende, ligesom I, een allerhøyest Aarsag til al Ting; jeg har ikke vel nok fattet de herlige Ting, som Grækeren har sagt; men jeg er vis paa, at han og antager saadan en Aarsag, saadant et Væsen, hvoraf hænge baade Form og Materie. Grækeren,

som havde forskaffet sig deres Forundring, sagde, at Zadig havde meget vel fattet hans Meening. Saa ere I da alle af eens Tanker, svarede Zadig, og det er intet at klamres om. Alle omfavnede ham: Setok, da han havde sat sine Vahre af med Fordeel, forde sin Ven, Zadig, tilbage i sin Stamme. Zadig fik ved sin Hiemkomst at vide, at man havde fort ham Sag paa, og i hans Fraværelse domt ham til at brændes af en langsom fortærende Ild.

Tolvte Kapitel.

Medens han var borte i Balzora, havde Stiernernes Præster besluttet at straffe ham. De Ædel-Steene og Smykker, som hørde de unge Enker til, hvilke de sendte til Baalet, havde de Rettighed til: det var naadig Straf nok, at Zadig slap med at brændes, for det Puds, han havde spillet dem. De gave derfor en Klage ind over Zadig, som den, der havde vildfa-

rende

rende Meeninger om Himmelens Hær, de aflagde deres Vidnesbyrd imod ham, og svoere, at de havde hørt ham sige, at Stiernerne gik ikke ned og dalede i Havet. Saa skrækkelig en Bespottelse, som denne, kom Dommerne til at skælve; da de hørde disse ugudelige Ord, vare de færdige at rive deres Klæder i Stykker, og havde gandske vist giort det, dersom Zadig havde haft noget at betale dem med. Dog loede de sig i deres største Græmmelse nøye, med at domme ham til at brændes af en langsom Ild. Den fortvivlede Setok anvendte forgæves al sin Anseelse, og alt, hvad han havde at sige, for at frelse sin Ven, han blev snart nødt til at tie. Den unge Enke, Almona, som havde fundet stor Behag i at leve, og var Zadig forbunden derfor, besluttede at redde ham fra Baalet, om hvis Misbrug hun var bleven oplyst af ham. Disse Anstalter ponsede hun hemmeligen paa ved sig selv, uden at lade sig merke for nogen. Morgenen derefter skulde Zadig rettes, hun havde ikkun Natten for sig, at frelse ham udi. See her, hvorledes hun gik til Verks, baade som en medlidende og som en klog Kone.

Hun brugde vellugtende Sager, hun forhøyede sin Smukhed med den kostbareste og prægtigste Prydelse, og forlangede at tale i Eenrum med den ypperste af Stiernernes Præster. Da hun fik denne ærværdige gamle Mand i Tale, broed hun frem med disse Ord: Den store Biorns ældste Søn, Tyrens Broder, den store Hunds Fætter! (det var Remsen af den ypperste Præstes Titler) Jeg kommer for at aabenbare Eder min Samvittigheds Skrupler. Jeg har været i stor Angest for at have begaaet stor Synd med det, at jeg ikke brændte mig paa min kiere Mands Baal. Hvad har jeg vel, naar jeg betænker mig ret, at være saa nænsom over? Et forgængeligt Kiød, som allerede har tabt al sin Forgylding. Da hun udsagde disse Ord, trak hun af lange Silke-Ermer sine bare Arme frem af en vakker Skabning og forblindende Hvidhed. Der see I selv, sagde hun, hvor lidet magtpaaliggende det var. Hans Øyne sagde, og hans Mund bekræftede det. Han svoer, at han i sin Livs Tid havde aldrig seet saa deilige Arme. Gud bedre, sagde Enken, kand være, at Armene ere noget mindre hæslige, end Resten; men I maa tilstaae, at Halsen er ikke

værd

værd at skue. Hun loed derpaa den deiligste Barm see, som Naturen har nogen Tid dannet. En Rosen-Knob paa et Elphenbeens Eble havde ikke seet anderledes ud, end gemeen rød Farve paa Buxbom, og Lam, som nyeligen havde tvættet sig, havde ikkun haft en guulagtig Brunhed, imod den at ligne. Denne Hals, hendes store sorte Øyne, som vansmægtede, og glimrede af en sød Ild, hendes Kinder, oplivede med det smukkede Purpur, beblandet med den hvideste Farve af den reeneste Melk, hendes Næse, der ikke var som Taarnet paa Bierget Libanon, hendes Lipper, som tvende Rande af Koral, der indfattede de smukkeste Perler fra det Arabiske Hav, alt det med hin anden kom den gamle Mand til at troe, at han ikkun var tyve Aar gammel. Han gav sin Kierlighed med stammende Tunge tilkiende. Da Almona merkede, at han var i Lys Lue, bad hun om Naade for Zadig. Ey, min smukke Frue, sagde han, om jeg end vilde benaade ham, nyttede dog min Benaading til ingen Ting. Den maa underregnes med tre af mine Medbrodres Hænder. Skriv kuns under, sagde Almona. Gierne, svarede Præsten, med

Vilkaar, at Eders Kierligheds Beteelse skal blive min Foyeligheds Belonning. I beviise mig alt for stor Ære, sagde Almona, værer kuns saa god at indfinde Eder i mit Kammer efter Solens Nedgang, saa snart den glimrende Aften-Stierne, Sheat, beskinner Horizonten. I skulle der finde mig liggende paa en Sopha af Rosen- og Sølv-Farve, og kunne omgaaes med mig, som med Eders Tienerinde. Hun gik derpaa bort, og bragde hans Underskrift med sig, og efterloed den gamle Mand, fuld af Kierlighed og Mistillid til sine Kræfter. Han badede sig i den ovrige Tid af Dagen, og drak en Drik, som var giort af Kaneel fra Ceilon og kostbare Specerier fra Tidor og Ternate, og ventede med Utaalmodighed, at Aften-Stiernen, Sheat, skulde lade sig til Syne.

Imidlertid gik den smukke Almona hen til den anden ypperste Præst. Han forsikkrede, at Sol, Maane, og alle Fakkler paa Himmelens udstrakte Befæstning, vare intet uden Lygte-Mænd imod hendes Yndigheder at regne. Hun bad sig samme Naade ud, og han giorde Forslag om samme Belonning. Hun loed sig overtale, og satte den anden Ypperste

Præst

Præst Stævne til Morgen-Stiernens, Algenibs, Opgang. Siden kom hun til den tredie og den fierde Præst, toeg allevegne deres egenhændige Underskrift med sig, og satte dem Stævne fra Stierne til anden.

Hun loed derpaa Dommerne vide, at de maatte komme til hende for en magtpaaliggende Sags Skyld, som hun havde at tale med dem om. De kom; hun viiste dem de fire Navne, og sagde dem, med hvad Vilkaar Præsterne havde solgt Zadig sin Benaading. Enhver af dem kom til bestemt Tid. Enhver af dem forundrede sig meget over at finde sine Medbrødre der, og endnu meer over at finde Dommerne der, for hvilke deres Skam blev blotted. Zadig blev frelst. Setok syndtes saa meget vel om Almonas Snildhed, at han toeg hende selv til Kone. Zadig reiste bort, efter at han havde kast sig ned for sin smukke Frelserindes Foder. Setok og han skildtes ad med grædende Taare, de besvoere et ævigt Venskab paa begge Sider, med Løfte, at, hvo af begge der kom til nogen stor Lykke i Verden, skulde giøre den anden deelagtig i samme.

Zadig gik fort langs hen med Syrien, al Tid Tankefuld over den ulykkelige Astarte, og over Skæbnen, som havde ret hærdet sig til at drille og forfølge ham. Hvad nu? Sagde han, fire hundrede Unzer Guld, fordi jeg havde seet en Tispe gaae forbi; dømt til at halshugges for fire lumpne Vers Skyld, som jeg havde giort til Kongens Berømmelse; færdig at skulle qvæles, fordi Dronningen kastede Øye paa mig; bragt i Slaveri, fordi jeg havde staaet et Fruentimmer bi, som fik Hug; og paa et Haar nær ved at brændes, fordi jeg havde frelst Livet i alle unge Arabiske Enker!

Trettende Kapitel.

* * *

Da han var kommen nær til det Steenefulde Arabiens og Syriens Grændser, gik han forbi et temmelig fast Slot, som nogle bevæbnede Araber kom ud fra. De omringede ham og raabde: alt det,

det, I eje, hører os til, og Eders Person hører vores Herre til. Zadig trak Kaarde, i Steden for at svare; hans Tiener, hvis Hierte sad paa rette Sted, giorde ligesaa. De første Araber, som lagde Haand paa dem, kastede de døde ned til Jorden; Tallet blev forstærket, det anfægtede dem ikke; men de besluttede stridende at døe. Man saae her tvende Mennesker at forsvare sig imod en heel Mængde Folk, saa uligt et Slags-Maal kunde ikke vare længe. Herren paa Slottet, hvis Navn var Arbogad, som havde igiennem et Vindue seet de Mirakler af Tapperhed an, hvilke Zadig forrettede, fattede Hoyagtelse for ham. Han kom i egen Person flyvende af Sted, at skaffe sine egne Folk til Side, og de tvende Reisende Luft. Alt det, der gaar igiennem mine Lande og over min Grund, sagde han, saavelsom alt det, jeg finder paa fremmed Bund, hører mig til; men I komme mig for at være saa brav en Karl, at jeg undtager Eder fra den almindelige Lov. Han loed ham gaae ind paa sit Slot, gav sine Folk Befaling at beverte ham vel, og vilde selv til Aften spise med Zadig.

Her-

Herren, som ejede dette Slot, var een af de Araber, som kaldes Røvere; men iblant meget ont giorde han og undertiden noget got; han besad en rasende Begierlighed til at plyndre; men tillige stor Gavmildhed til at giore anseelige Foræringer deraf. Uforsagt, naar det kom derpaa an, artig nok i Omgang, en Fraadser og Dranker ved Bordet; men derhos vidste, hvad han giorde i sin Liderlighed, over alt ellers frie og utvungen i sit Væsen. Zadig stoed ham meget vel an, hans Samtale, som efter Haanden blev meer og meer munter, forvoldte, at de sadde noget over den sædvanlige Tid til Bords. Endeligen sagde Arbogad til ham: jeg raader Eder til at tage Tieneste under mig, I kunne aldrig gribe til noget bedre; Handverket er ikke saa lumpent, en Gang i sin Tid kunne I blive det samme, som jeg nu er. Tor jeg sporge, sagde Zadig, hvor længe det er siden, I have begyndt denne ædle Handtering? Fra spædeste Ungdom af, svarede Herren; jeg var Tiener hos en Araber, som var en brav Mand nok, min Tilstand faldt mig utaalelig. Jeg maatte fortvivle, naar jeg saae, at Skæbnen ikke havde giemt til mig min Part af den

heele

heele Jord, hvoraf dog lige meget hører alle Mennesker til. Jeg aabenbarede den Uro, jeg fornam i Sindet derover, for en gammel Araber, som sagde til mig: Min Søn! Fald ikke i Fortvivlelse. Der var i fordum Tid et Sandkorn, som beklagede sig at være et ubekiendt Sole-Gran i Ørken. Om nogle Aar blev det til en Demant, og er nu omstunder den smukkeste Zirat i Kongens Krone af Indien. Saadan Tale giorde Indtryk over mig: jeg var saadant et Sand-Korn, og satte mig for at blive til en Demant. Jeg giorde Begyndelse med at stiæle Heste; jeg fik Stald-Brodre med mig; jeg var i Stand til at plyndre smaa Karavaner, eller Reise-Selskaber, ud; paa den Maade maatte efter Haanden den Ulighed forsvinde, som jeg fandt imellem mig og andre Mennesker. Jeg fik min Deel af denne Verdens Gode, ja endog Renten med for den Tid, jeg ikke havde haft det. Jeg kom i stor Anseelse. Jeg blev til en Herre over Rovere, og fik ved Erobrings Ret dette Slot i Besiddelse. Lands-Herren i Syrien vilde forjage mig derfra; men jeg var allerede saa rig, at jeg havde ingen Ting at frygte for. Jeg stillede Lands Herren

med

med Penge til freds, og saa beholdt jeg mit Slöt, ja udvidede endog min Regierings Grændser tillige: han udnævnde mig til at være Skat-Mester over den Afgift, som der Steenefulde Arabien betalede til Kongernes Konge. Jeg toeg imod Pengene; men jeg betalede dem ikke ud igien.

Den store Desterham i Babylon sendte i Kong Moabdars Navn en liden Lands Herre hid, for at giore Ende paa mine Dage med Strikken. Manden kom med sin Befaling. Alt dette vidste jeg forud. Jeg loed udi hans Nærværelse qvæle de fire Personer, hvilke han havde fort med sig, for at fuldføre samme Gierning paa mig; der efter spurgde jeg ham, hvad han vel fik for at qvæle mig? Han svarede, at den Belonning, han ventede derfor, kunde belobe sig til hundrede Unzer Guld. Jeg forestilde ham tydeligen, at der kunde være meer hos mig at fortiene. Jeg giorde ham til Under-Rover, han er nu omstunder een baade af mine beste, og derhos rigeste Betientere. Ville I troe, hvad jeg siger, da kunne I vente Eder samme Lykke. Leilighed til at rove og plyndre har aldrig været storre, end den nu er, siden Moabdar er myrded,

og

og al Ting nu ligger i Forvirring i Babylon. Moabdar er myrded, sagde Zadig, og hvor er Dronning Astarte bleven af? Det veed ikke jeg, svarede Arbogad. Alt, hvad jeg veed, er dette, at Moabdar blev gal, og siden dræbt, at Babylon er en stor Slagter-Bænk, at heele Regieringen er forstyrred, at der falde gode Snit for at giore, og at jeg for min Part har allerede giort dem dygtige nok. Men Dronningen? Sagde Zadig; jeg beder for Guds Skyld, vide I slet intet om Dronningens Tilstand at sige mig? Jeg har hort tale om en Prinds af Hyrkanien, svarede han, maa skee, hun findes iblant hans Konkubiner, hvis hun ellers ikke i samme Oprør er kommen af Dage; men jeg sporger meer om Bytte, end om Nyt. Paa mine Plyndrings Tog har jeg fanget adskillige Fruentimmer; men ingen af dem beholder jeg selv, jeg sælger dem dyre, naar de ere smukke, uden at bekymre mig om, hvo de kunde være. Hos mig kiober man ingen Rang: en Dronning, som ikke var deilig, fandt ingen Kiøbmand. Kand være, at jeg har solgt Dronning Astarte; kand og være, at hun er død; men det er mig lige meget, og jeg tænker, at I bør være

lige

lige saa ubekymred derfor, som jeg. Medens han saa talede, drak han saa mandigen, og blev saa forvirred i Hovedet, at Zadig kunde ingen videre Oplysning faae af ham. Han blev gandske taugs, tung og ubevægelig. Arbogad blev ved at drikke, fortalde Historier, igientoeg stedse, at han var den lyksaligste blant alle Mennesker, opmuntrede Zadig til at tragte efter samme Lykke. Endeligen sov han under Vinens Dunster saa sødeligen hen, og bad rolig god Nat. Zadig holdt Natten vaagende ud i den allerhæftigste Uro. Hvad, sagde han, er Kongen bleven gal? Han er dræbt. Jeg kand ikke bare mig for at ynke ham. Riget er adskildt, og i mange Stykker sonderslidt, og denne Rover er lykkelig. O Lykke! O Skæbne! En Rover er lykkelig, og det elskværdigste Fruentimmer, som Naturen har dannet, er, kand skee, enten død paa gruelig Maade, eller og lever i en Tilstand, som er verre, end Døden. O Astarte! Hvor er I?

Saa snart det blev Dag, spurgde han hvem han mødte paa Slottet; men alle havde nok at bestille, ingen vilde svare ham; man havde giort nye Erobringer om Natten, og

deelde

deelde nu Byttet ud. Alt det, han i den Forvirrelse og Allarm kunde erholde, var frie Forlov til at reise, hvorhen han vilde. Han betiende sig uden Forhaling deraf, meer Tankefuld i sin Sorg, end han havde nogen Tid været.

Zadig kom urolig og fortumled af Sted. Han tænkde kuns paa den ulykkelige Astarte, paa Kongen af Babylon, paa sin troe Kador, paa den lykkelige Rover, Arbogad, paa den egensindige Kone, som Babylonierne havde fort bort paa Grændserne af Ægypten; med saa Ord, han tænkde paa alle Modgangs Stod, paa alle de Ulykker, som han hidindtil havde fristet.

Fiortende Kapitel.

Nogle Mile borte fra Arbogads Slot, kom han til Bræden af en liden Flod, begrædende stedse sin Skæbne, og betragtende sig

sig selv som Exempel af Gienvordighed. Der saae han en Fisker liggende ved Floden, som med en afmægtig Haand kunde næppe holde fast paa sit Garn; men syndtes at ville forlade det, og dreiede sine Øyne op imod Himmelen. Jeg er gandske vist det ulyksaligste af alle Mennesker, sagde Fiskeren. Alle holdte mig for den beromteste Kræmmer med Flode-Oste, som var i heele Babylon, og nu er det saa gandske gaaet til Agters for mig. Jeg havde den deiligste Kone, som nogen af min Stand kunde eje, og hun har fixeret mig. Jeg havde et elendigt ringe Huus tilbage, og saae selv for mine Øyne, hvorledes det blev plyndret og nedbrudt. Jeg toeg min Tilflugt til en fattig Hytte, uden at have andet, end mit Fiskeri, at leve af, og dog fanger jeg ikke en eeneste Fisk. O mit Fisker-Garn! Jeg vil ikke kaste dig oftere ud i Vandet, men jeg vil kaste mig selv derud.

Da han havde sagt det, staar han op, og farer frem som een, der vil ud paa Hovedet, for at giøre det af med sig selv. O hvad! Sagde Zadig ved sig selv, ere der da lige saa ulykkelige Mennesker til i Verden, som jeg er? Han havde næppe giort den Betragtning,

forend

forend han fik Lyst til at redde Fiskerens Liv. Han løber hen til ham, holder ham fast, spørger ham til med en venlig og medlidende Stemme. Man holder sig for at være mindre ulykkelig, naar man ikke er ulykkelig eene. Men, efter Zoroasters Tanker, kommer dette ikke af Ondskab, det kommer af Trang. Man fornemmer da, hvorledes Hiertet drages hen til en ulykkelig, som til sin Lige. Et lykkeligt Menneskes Glæde kunde tages an for en Bebreidelse, ligesom man ikke var saa lykkelig selv; men to ulykkelige sammen ere som to svage Greene, den ene hælder sig til den anden, og beskærmes derved begge for Storm og Uvæir. Hvorfor give I Eder tabt i Eders Modgang, sagde Zadig til Fiskeren. Fordi, svarede han, at jeg ingen Udveie seer deraf. Jeg har været den anseeligste Indbygger i Landsbyen Derlbak, som ligger strax ved Babylon, og med min Kones Hielp giorde jeg de beste Flode-Oste, som kunde findes under den heele Persiske Regiering. Dronning Astarte og den navnkundige Minister Zadig holdte meget af dem. Jeg havde forsynet deres Huus med sex hundrede Oste. Jeg gik en Gang til Byen, for at faae min Betaling,

jeg

jeg fik at vide, da jeg kom til Babylon, at Dronningen og Zadig vare blevne usynlige i en Hast. Jeg løb hen til Herren Zadig, en Mand, jeg aldrig havde seet; jeg forefandt den store Desterhams Bue-Skytter, hvilke med Kongelig Tilladelse udplyndrede hans Huus lovligen, og efter Befaling. Jeg floy hen til Dronningens Kiokken, nogle af hendes Taffel-Herrer sagde mig, at hun var død; andre, at hun var i Fængsel; nogle, at hun havde taget Flugten; men alle forsikkrede, at jeg aldrig fik Penge for mine Oste. Det var et af mine snilde Indfald, at jeg med min Kone gik hen til den Herre, Orkan: vi bade ham om hans gunstige Bistand i denne vor Modgang. Han lovede min Kone; men nægtede mig den. Hun selv var hvidere, end hendes Flode-Oste, af hvilke min Ulykke begyndte, og Skiæret af det Tyriske Purpur glimrede ikke saa meget, som den deilige Kiod-Farve, der rødmede igiennem den hvide Hud. Dette forvoldte, at Orkan beholdt hende, og drev mig ud af Huset. Jeg skrev min Kiere Kone et fortvivlet Brev til. Hun sagde til Budet, som bragde det: Ei, ei, veed jeg, hvad det er for een, som skriver mig til? Jeg

har

har nok hørt tale om ham, man siger, at han giør ypperlige Flode-Oste; lad mig bringe nogle af dem, saa vil jeg giøre Anstalt til Betaling.

I denne min Ulykke vilde jeg tage Tilflugt til Lands Lov og Ret. Jeg havde endnu sex Unzer Guld tilbage; deraf maatte jeg ud med de to til en Lovkyndig, som jeg raadførde mig med, to maatte jeg betale til Prokuratoren, som toeg sig min Sag paa at føre, to til den øverste Dommers Fuldmægtig. Da jeg havde lagt alt dette ud, var min Sag endnu ikke reist, og jeg havde dog sat fleere Penge over Styr, end enten min Kone, eller mine Oste kunde være værd. Jeg kom tilbage til min Landsbye igien, hvor jeg boede, i Tanke om at sælge mit Huus, for at faae min Kone igien.

Mit Huus kunde nok være tredsindstyve Unzer Guld værdt. Men da man fornam, at jeg var fattig, og trængde til at sælge det, bøed den første, jeg kom til, mig tredive Unzer, den anden tyve, og den tredie ti. Omsider var jeg færdig at slutte Kiøb, saa forblinded var jeg, da en Prinds af Syrkanien ankom til Babylon, og ødelagde alt, hvad

ham modte paa Veien. Mit Huus iblant andre blev revet ned i Bund og Grund, siden stukket an i lys Lue, og lagt i Aske.

Da jeg saaledes havde sat mine Penge, min Kone og mit Huus til, sogde jeg Tilflugt i det Land, hvor J see mig nu. Jeg stræbde at nære mig af Fisker-Handtering: Fiskene ere lige saa spodske over mig, som Menneskene have været. Jeg fanger intet, jeg døer af Hunger, og hvis ikke J, min store Frelser, havde været, havde jeg strax giort Pinen kort her i Floden.

Fiskeren fortalde ikke dette saaledes i een Remse fort; thi alle Øyeblik sagde Zadig til ham, gandske bevæged, og ligesom uden for sig selv: Hvad? Vide J da intet af Dronningens Skæbne at sige? Nei Herre, svarede Fiskeren; men det veed jeg nok, at Dronningen og Zadig ikke have betalt mig mine Flode-Oste, at man har taget mig min Kone bort, og at jeg er fortvivled. Jeg haaber, sagde Zadig, at J ikke komme til at miste alle Eders Penge. Jeg har hørt denne Zadig berømme for en ærlig Mand, og kommer han,

han, som han haaber, nogen Sinde tilbage til Babylon, vil han give Eder meer, end han skylder. Men hvad Eders Kone er anlangende, der ikke er saa skikkelig, som hun burde være, da raader jeg, at I ikke søge om at faae hende igien. Troe mig, reis til Babylon. Jeg tænker at være der, forend I, fordi jeg er til Hest, og I er til Fods. Tag hen til den berømmelige Kador; siig ham, at I have modt hans Ven paa Vejen. Vent der efter mig: kuns fort, maa skee, I skulle ikke al Tid blive saa ulykkelig, som nu.

O mægtige Oromasdes, blev han ved, du bruger mig som et Middel til at trøste denne Mand; hvem vil du bruge til at trøste mig med? Da han det havde sagt, gav han Fiskeren halv Parten af de Penge, han havde bragt med sig fra Arabien; og Fiskeren heel forvirred og henrykt kyste Kadors Vens Fødder, sigende: I er en Engel, udsendt af Gud til min Redning.

Imidlertid spurgde Zadig al Tid om nyt, og flød hen i Graad. Hvad nu Herre, raabde Fiskeren, skulde vel I, der beviise mig

saa meget got, være lige ulykkelig? Hundrede Gange meer ulykkelig, end du, svarede Zadig. Men hvor kand det gaae til, sagde denne gode Mand, at den, der giver, kand være verre faren, end den, som imodtager Gaven? Det volder, at din storste Elendighed bestaar i Trang og Mangel; men jeg er ulykkelig paa Hiertets Vegne. Har Orkan mueligen ogsaa taget Eders Kone bort? Spurgde Fiskeren. Det Spørsmaal kom Zadig til at huske paa alle sine Eventyrer; han igientoeg sine Elendigheders Fortegnelse, og begyndte fra Dronningens Hund, endte med sin Ankomst til Roveren Arbogad. Ak! Sagde han til Fiskeren, Orkan fortiener at straffes! Men gemeenlig jo storre Skelm, som han er, jo bedre Lykke. Gaar kuns I hen til Herren Kador, og venter efter mig. Derpaa skildtes de ad, Fiskeren gik sin Vei, takkende sin Skæbne, og Zadig løb fort, stedse misfornøyed med sin.

Fem-

Femtende Kapitel.

Da han kom til en smuk Eng-Bund, saae han der adskillige Fruentimmer, som sogde efter noget med stor Flid. Han toeg sig den Frihed at gaae nær hen til dem, og spurgde: om han ikke kunde have den Ære at hielpe dem i at lede? Nei, ellers mange Tak, svarede det Syriske Fruentimmer, det, som vi lede efter, kand ikkun rores af Fruentimmer. Hvilket sært noget er ikke det, sagde Zadig, tor jeg bede Eder berette mig, hvad det vel kand være, som det ikkun er Fruentimmer tilladt at røre ved? Det er en Basilisk, svarede hun. En Basilisk, Madame? Ei, hvorfor lede I efter en Basilisk? Maa jeg sporge. Den skal til vores Herre og Husbond, Ogul, hvis Slot I see der paa Bræden af Floden, ved Enden af denne Eng-Bund. Vi ere hans allerunderdanigste Slavinder; Herren Ogul er syg, hans Læge har forordnet, at han skulde spise

en Basilisk kaagt udi Rosen-Vand; og, siden samme er et meget rart Dyr at komme over, der ikke lader sig fange, uden af Fruentimmer, saa har Herren Ogul giort Løfte, at han vil udvælge den iblant os, som kand bringe ham en Basilisk, til sin kiere Kone. Lad mig lede, om I saa behage; thi I see selv, hvad det giælder om, i Fald nogen af disse andre Fruentimmer gaar mig udi Forkiøb.

Zadig loed det Syriske Fruentimmer og de andre med hende længe nok lede efter Basilisken, og blev selv ved at vandre Engen igiennem. Da han naaede til Bræden af en liden Bæk, fandt han et andet Fruentimmer liggende paa en Græs-Bænk, som ikke ledte efter noget. Hendes Skabning syndtes meget majestetisk; men hendes Ansigt var bedækket med et Slør. Hun hældede sig hen imod Bækken, dybe Suk loed hun høre. Hun holdt en liden Kiep i sin Haand, hvormed hun stregede nogle Figurer af i det fine Sand, som fandtes imellem Græs-Torven og Bækken. Zadig var saa nysgierrig at ville see, hvad Konen skrev; han nærmede sig, han saae det Bogstav Z, siden A, Han for-

forundrede sig: strax efter loed sig et D til Syne, han sprang af Glæde. Ingen kunde blive saa Forundrings-fuld, som han, da han blev de tvende sidste Bogstaver af sit Navn vaer. Han var paa nogen Tid ubevægelig, omsider broed han ud, og sagde med hulkende Stemme: Ædelmodige Dame! Forlad en Fremmed, en Ulykkelig, at han understaar sig at sporge: ved hvilken forunderlig Hændelse det skeer, at jeg finder her det Navn, Zadig, afstreget med Eders Guddommelige Haand? Ved denne Stemme, ved disse Ord loftede Fruentimret sit Slør op med skælvende Haand, saae Zadig an, gav et Skraal af sig, fuldt af Kierlighed, Forundring, Glæde, og magteslos omsider under alle de Bevægelser, som anfaldt hendes Hierte paa een Gang, faldt hun besvimmende om imellem Zadigs Arme. Det var Astarte selv, det var Dronningen af Babylon, det var hende, som Zadig tilbad, og som han bebreidede sig selv at elske; det var hende, hvis Skæbne han saa meget havde begrædt, og saa hoyligen frygtet for. I et Oyeblik kunde han hverken hore, see, eller sandse, da han havde fæstet sine Oyne paa Astarte, og fornam, at hen-

des luktes til af en Afmagt, hvori Forvirrelse og Kierlighed blandte sig. Udødelige Magter! Raabde han, I som raade for svage Mennneskers Skæbne, skaffe I mig nu Astarte igien, paa hvad Tid, paa hvad Sted, i hvad Tilstand seer jeg hende igien? Han kastede sig ned i Knæ for Astarte, og fæstede sin Pande til hendes Foders Støv. Dronningen af Babylon løster ham op, og lader ham sidde hos sig paa Bræden af Bækken; hun torrede adskillige Gange sine Øyne, hvoraf Taarene stedse begyndte at rinde paa nye. Hun begyndte vel en Snes Gange paa en Tale, som hun strax igien med sine Sukke maatte afbryde; hun spurgde, hvad for en Hændelse der havde samlet dem igien, og hun forhindrede ham strax med nye Spørsmaale at svare derpaa. Hun begyndte paa sin Modgangs Historie, og hun vilde vide Zadigs. Omsider, da de begge havde lidet dæmpet deres Siæles Oprør, fortalde Zadig hende kortelig, ved hvilken Hændelse han var kommen til denne Eng-Bund. Men, o ulykkelige og al Ære værdige Dronning, hvorledes skal jeg finde Eder her ene paa dette Sted, klæd som Slavinde, og i Selskab med andre

Slav-

Slavinder, ledende efter en Basilisk, som, efter Doktorens Anordning, skal kaages udi Rosen-Vand?

Imedens de lede efter deres Basilisk, sagde den smukke Astarte, vil jeg fortælle Eder alt, hvad jeg har overstridt, og alt hvad jeg forlader Himlen, siden jeg seer Eder igien.

I vide, hvorledes Kongen, min Mand, fortroed paa, at I var det elskværdigste af alle Mandfolk; og at han derover fattede en Nat en Gang det Forsæt, at tage Eder med Strikken, og mig med Forgift af Dage. I vide, hvorledes Himlen tilloed, at min liden Stumme advarede mig om hans høye Majestets Befaling.

Den ærlige Kador havde næppe faaet Eder til at adlyde mig, og at reise, forend han dristede sig til at gaae ind til mig, midt om Natten, igiennem en Bag-Dør. Han forde mig bort, og ledsagede mig hen i Oromasdes Tempel, hvor en lærd Mand, som var hans Broder, indsluttede mig i en stor Stytte, hvis Under-Deel gik ned i Templens Grund-Vold, og hvis Over-Deel naaede op til Hvælvingen. Derinde var jeg ligesom begraved; men blev betient af den Lærde, og

fattedes ingen Ting til Nødtorft. Imidlertid, saa snart det dagedes, kom hans Majestets Apotheker ind i mit Kammer med en Gift-Drik; og en anden Betient gik hen til Eder med en Silke-Strikke. Man fandt ingen. Kador, for at giøre Kongen des meer godtroende, loed, som han kom, for at anklage os begge. Han sagde, at I havde taget Veien ad Indien til, og jeg Flugten til Memphis. Drabantere bleve udsendte, for at lede baade efter Eder og mig.

Disse udsendte kiendte mig ikke. Jeg havde fast ikke ladet nogen see mit Ansigt, uden Eder alleene, og det i min Mands Nærværelse, og efter hans Befaling. De satte efter mig det beste, de kunde, efter det Skilderi, som man havde giort dem af min Person: et Fruentimmer af lignende Skabning, og mueligen smukkere, end jeg, kom for deres Øyne paa Grændserne af Ægypten. Hun var forgrædt og vildfarende. De bare ingen Tvivl om, at jo det Fruentimmer var Dronningen af Babylon, de forde hende hen til Moabdar. Kongen blev i Begyndelsen vred, fordi de havde taget feil; men da han strax efter havde betragtet Fruentim-

ret

ret noget nøyere, fandt han hende smuk, og det trøstede ham. Hendes Navn var Missuf. Mig er siden bleven sagt, at det betyder i det Ægyptiske Sprog den smukke med sine egne Nykker. Hun var det i Gierningen; men lige saa trædsk, som egensindig. Hendes Person stoed Moabdar an. Hun fik ham saaledes under sin Magt, at han toeg hende til sin Kone. Man merkede derpaa strax, hvad der stak for Nykker i hende; hun overloed sig uden Frygt til alle de daarlige Indfald, hun fik. Hun vilde node den fornemste blant de Lærde, som var en gammel Mand og meget plaged af Steen, til at dandse i hendes Nærværelse; og, da den Lærde ikke vilde beqvemme sig dertil, forfulgde hun ham hæftigen: Hun befoel sin Over-Stald-Mester at lave en Tærte til. Over-Stald-Mesteren forestillede hende forgæves, at han ingen Sukker-Bager var, ingen Undskylding kunde hielpe, Tærten maatte han lave; og, fordi den saa blev brændt, blev han jaged bort fra sin Bestilling. Hun gav Over-Stald-Mesterens Embed bort til sin Dværg, og Kanzlerens til sin Page. Saaledes regierede hun i Babylon. Alle

Mennesker savnede mig. Kongen, som havde været en skikkelig Mand nok lige til den Tid, han satte sig for at tage mig af Dage med Forgift, og at lade Eder qvæle, syndtes nu at have druknet alle sine Dyder i den særdeeles store Kierlighed, han havde fattet for den Smukke med sine egne Nykker. Han kom til Templen paa den store Fæst, som blev helligholdt den hellige Ild til Ære. Jeg saae ham giøre sin Bøn til Guderne for Missuf, ved Foden af Stytten, som jeg var indslutted udi. Jeg oplostede Rosten, jeg raabde til ham: Guderne bønhøre ingen Konges Ønsker, som er bleven Tyran, og har villet dræbe en fornuftig Kone, for at ægte en anden, som ikke har dem alle fem hiemme. Saa aldeeles blev Moabdar beskæmmed over disse Ord, at han blev forrykt i sin Hierne. Det Guddommelige Svar, jeg havde ladet hore, lagt til Missufs Tyrannie, var alt nok, for at bringe ham fra sin Forstand. Inden faa Dage blev han gal.

Hans Affindighed, der syndtes at være en Straf af Himmelen, blev ligesom Tegn til almindeligt Oprør. Folkene giorde Opstand og grebe til Vaaben. Babylon, som længe havde

havde ligget i ørkeslos Kiælenskab, forvandledes i en Hast til Skue-Plads af en grum borgerlig Krig. Jeg blev tagen ud af den huule Stytte, og sat i Spidsen for et Partie. Kador løb hen til Memphis, at føre Eder tilbage til Babylon. Prindsen af Hyrkanien, da han hørde disse bedrøvede Tidender, kom og med sin Krigs-Hær, for at udgiøre det tredie Partie i Kaldæa. Han angreb Kongen, som løb ham med sin affindige Ægypterinde i Møde. Moabdar blev nedsabled. Missuf faldt i Seyr-Herrens Hænder. Saa stor var min Vanhæld, at jeg blev fangen selv af et Hyrkanisk Partie, og fremført for Prindsen, just paa samme Tid, man bragde ham Missuf. Uden Tvivl vil det klinge i Eders Øren, naar I faa at vide, at Prindsen syndtes meer om min Smukhed, end om det Ægyptiske Fruentimmers; men det vil tillige være Eder ukiert at høre, at han beholdt mig iblant sine Konkubiner. Han sagde mig som noget, han havde sat sig alvorligen for, at, saa snart han havde giort Ende paa et Krigs-Tog, hvilket han strax vilde foretage, saa vilde han komme til mig. Dom selv, hvor sorrigfuld jeg blev. Mit

Ægte-Baand med Moabdar var oplost, jeg kunde hore Zadig til, og jeg faldt i en Barbarers Lenker. Jeg svarede ham med al den Stolthed, som min Rang og ædle hoye Følelser kunde indblæse. Jeg havde al Tid hort sige, at Himlen satte paa Folk af min Stand et vist Kiende-Tegn til Hoyhed, hvilket med et Ord, med et Oye-Kast, kunde tvinge de dumdristige, der glemde tilborlig Underdanighed, til at huske deres Ydmygheds Pligt. Jeg talede som Dronning; men blev som en gemeen Pige begegned. Denne Syrkanier, uden at ville værdige at tale til mig en Gang, sagde til sin Gilding, at jeg var en kaadmunded og næseviis een; men derhos dog vakker nok. Han befoel ham at drage Omsorg for mig, og at sætte mig iblant hans kiereste Fruentimmer, for at forfriske min Hud og min Farve, at jeg kunde blive des værdigere til at nyde hans Kierligheds Beviisninger, naar Dagen kom, paa hvilken hans Leilighed faldt at beære mig dermed. Jeg sagde ham, at jeg vilde giore det af med mig selv: han svarede med Latter, at man ikke pleiede at giore det af med sig selv, at han var vandt til saadanne Krum-Spring; og han forloed mig

som

som een, der havde nyelig sat en Papegoye ind i sit Buur. Hvilken Tilstand tænke I vel, at det var for den storste Dronning i Verden, og jeg vil sige meer, for et Hierte, som hørde Zadig til!

Ved disse Ord kastede han sig ned for hendes Knæ, og badede dem med Taare. Astarte reiste ham kierligen op, og blev saaledes ved . . . Nu var jeg i en Barbarers Vold og det galne Fruentimmers Medbeilerske, som jeg var indslutted hos. Hun fortalde, hvorledes det gik til med hende i Ægypten. Jeg dømde af de Kiende-Tegn, som hun beskrev Eder med, af Tiden, af Dromedarien, I reed paa, af alle Omstændigheder, at det maatte være Zadig, som havde fægtet for hendes Skyld. Jeg tvivlede ikke om, at I jo maatte være i Memphis at finde, og jeg besluttede at tage selv min Tilflugt derhen. Smukke Missuf, sagde jeg til hende, Eders Person er meget artigere, end min er, I kunne meget meer, end jeg, forlyste Prindsen af Syrkanien. Hielper mig i at udfinde Middel og Maade, hvorledes jeg med Flugten kand frelse mig; baade kunne I giøre mig lykkelig, og komme

selv

selv til at regiere ene derved, i det I blive en Medbeilerske qvit. Missuf overlagde med mig, paa hvad Maade jeg best kunde undkomme ved Flugten. Jeg reiste derpaa hemmeligen bort med en Egyptisk Slavinde.

Jeg var allerede nær ved Arabien, da en navnkundig Rover, navnlig Arbogad, snappede mig bort, og solgte mig til Kiøb-Mænd, som bragde mig med sig til dette Slot, hvor Herren, Ogul, boer. Han kiøbde mig, uden at vide, hvo jeg var. Han er en vellystig Mand, og ikke for andet end at giøre sig gode Dage, han troer, at Gud har ikke sat ham i Verden, uden for at holde Taffel. Han har en skrækkelig stor Fædme, hvoraf han er fast stedse færdig at qvæles. Hans Læge, som ikkun har lidet hos ham at sige, saa længe han fordøyer vel, regierer over ham som Enevolds-Herre, naar han har spiist for meget. Han har bildt ham ind, at han skulde komme sig af en Basilisk, som blev kaagt udi Rosen-Vand. HErren Ogul har lovet at tage den iblant sine Slavinder til Egte, som kunde bringe ham en Basilisk. I see selv, hvorledes jeg lader dem giøre sig saa megen Umag, de ville, og at jeg aldrig

har

har haft mindre Lyst til at finde en Basilisk, end nu, da Himlen har tilladt, at jeg maatte see Eder igien.

Astarte og Zadig sagde derpaa til hinanden alt det, som længe qvalte Følelser, alt det, som deres Ulykke og deres Kierlighed kunde indgive de allerædelste og meest forelskte Hierter; og de Aander, som ere satte over Kierlighed, bragde deres Ord lige op til den Himmel-Kugle, som Venus har inde.

Fruentimret kom tilbage igien til Ogul, og havde intet fundet. Zadig loed sig anmælde hos ham, og talede til ham saaledes: Gid den udødelige Sundhed stige fra Himmelen ned, at drage Omsorg for alle Eders Dage! Jeg er en Læge, jeg er kommen farende til Eder i en Hast, siden Rygtet gik, at I var syg, og jeg har bragt Eder en Basilisk kaagt udi Rosen-Vand. Ikke fordi jeg vil ægte Eder. Jeg forlanger ikke andet, end at I ville give en ung Slavinde los, som er fra Babylon, hvilken I paa nogle Dage have haft; og jeg tilbyder mig at være Slave hos Eder i hendes Sted, hvis jeg ikke er saa lykkelig at helbrede den prægtige Herre, Ogul.

Dette

Dette Tilbud blev antaget. Astarte reiste til Babylon med Zadigs Betient, lovende, uden Forhaling at skikke ham Bud, for at underrette ham om alt det, der skeede. Deres Afsked var lige saa kierlig, som deres Samling havde været. Det Øyeblik, paa hvilket man seer hin anden igien, og det, paa hvilket man skilles fra hin anden, ere tvende store Tids-Rum i vort Liv, som skrevet staar i Zends store Bog. Zadig elskede Dronningen saa meget, som han svoer, at han elskede, og Dronningen elskede Zadig meer, end hun sagde.

Zadig talede imidlertid saaledes til Ogul: Herre! Min Basilisk skal ikke spises, al dens Kraft bør I faae igiennem Eders Svede-Huller. Jeg har lagt den i en Læder-Flaske, som er vel fuld, og dækked til med en tynd Hinde: derover maa I skulpe denne Flaske af alle Livs Kræfter, og giøre det adskillige Gange i Rad. Naar I holde saadant ved lige, skulle I inden faa Dage befinde, hvad min Kunst kand udrette. Den forste Dag blev Ogul gandske forpusted, og var nær død af Mathed. Dagen efter blev han min-

dre

dre træt, og sov bedre. Inden otte Dage fik han al den Styrke igien, den Sundhed, den Munterhed og Lystighed, som han i sine beste Aar havde haft. I have spillet Bold og levet tarveligen, sagde Zadig til ham: viid, at der er ingen Basilisk til i Naturen, at man befinder sig al Tid vel med Maadelighed i Mad og Drikke og Legems Bevægelse, og at den Kunst, at faae en uordentlig Leve-Maade og et got Helbred til at bestaae med hin anden, er en Kunst, der har lige saa liden Grund, som den philosophiske Steen, Stierne-Spaadoms-Kunsten, og saadanne fleere.

Oguls fornemste Doktor, da han fornam, hvor farlig denne Mand var for Medicinen, rottede Slaverne sammen, for at bringe ham af Dage; men imidlertid man giorde Anstalt til Zadigs Undergang, bekom han et Bud, som Dronning Astarte havde udsendt.

Sex-

Sextende Kapitel.

Dronningen var bleven imodtagen i Babylon med saa store Glædes Bevægelser, som man al Tid fornemmer over et deiligt Fruentimmer, naar hun har været ulykkeligt. Babylon syndtes noget roligere paa den Tid. Prindsen af Hyrkanien var bleven dræbt i et Slag. Babylonierne, som vandt Seyr, giorde bekiendt, at Astarte skulde ægte den, man vilde udvælge til Regent. Man vilde ikke, at det høyeste Ere-Trin i Verden, nemlig at blive Astartes Mand og Konge over Babylon tillige, skulde bestiges formedelst trædske Paafund og hemmelige Partier. Man forpligtede sig med Eed til at erkiende den for Konge, som var den tapperste og den viiseste. En stor Turnerings Plads, omgiven med prægtigen udstafferede Steder at sidde paa i en Runddeel, blev indretted nogle Mile borte fra Byen af. De, som vilde

vilde turnere, maatte indfinde sig der, udrustede med alle Slags Gevær. Bag ved de Steder, hvor Tilskuerne sadde, havde enhver sit Kammer for sig selv, hvor han hverken kunde sees, eller kiendes af nogen. Enhver maatte møde for fire Spær, et efter andet. De, der havde den Lykke at faae Bugt med fire Riddere, skulde siden igien slaaes med hin anden, saa at den, som beholdt Marken tilsidst i dette Ridder-Spil, blev udraabt for Seyer-Vinder.

Fire Dage efter skulde den samme komme igien med de samme Vaaben, og forklare de mørke Taler, som bleve fremsatte af de Lærde. Dersom han ikke oploste de mørke Taler, blev han ikke Konge; og der maatte begyndes med Lanserne igien, indtil man fandt een, som vandt i denne dobbelte Kamp. Thi man vilde endeligen have den tapperste og viiseste Mand til Konge. I al den Tid, dette stoed paa, skulde Dronningen nøye forvares: man tilloed hende alleeneste at bivaane Turneringen, bedækked med et Slør; men man tilstædede hende ikke at tale med nogen af Ridderne, paa det hverken Gunst skulde befordre, eller Ugunst spilde deres Lykke.

See

See det var det, som Astarte loed sin Kiereste vide, haabende, at han for hendes Skyld skulde aflegge større Prøver paa Tapperhed og Forstand, end nogen anden. Han reiste, og bad Venus om at bestyrke sit Moed og oplyse sin Forstand. Han kom til Bræden af Euphrat om Aftenen, førend denne store Høytid gik an. Det Merke, han havde udvalgt sig, loed han indskrive iblant Ridderne, som vilde fægte; men han skiulede sit Ansigt og sit Navn, som Loven forordnede; og gik hen til Hvile i det Kammer, som ham ved Lodkastning tilfaldt. Hans Ven, Kador, der var kommen tilbage til Babylon, efter at han forgæves havde søgt ham i Ægypten, loed indbringe i hans Værelse en fuld Rustning, hvilken Dronningen sendte ham. Han leverede ham ogsaa paa hendes Vegne en meget smuk Hest fra Persien. Zadig kiendte Astarte paa disse Foræringer. Derved fik hans Moed og hans Kierlighed baade nye Kraft og nyt Haab.

Dagen efter, da Dronningen var kommen, og havde sat sig under en prægtig med Ædel-Steene besat Himmel, og de Steder, hvor man skulde sidde, vare opfyldte med alle

Damer

Damer og Folk af alle Stænder fra Babylon, loede de Stridende sig paa Kamp-Pladsen see. Enhver af dem kom, at nedlegge sit Merke for den ypperste Lærdes Fødder. Man trak disse Merker ud efter Lod; Zadigs blev den sidste. Den første, som kom frem, var en meget rig Herre, ved Navn Jtobad, meget stolt, lidet mandig, meget ubehændig og uden Forstand. Hans Betientere havde faaet ham i den Tro, at en Mand, som han, burde være Konge; han havde svart dem: en Mand, som jeg, bør regiere; og derpaa var han bleven udrusted fra Top til Taa. Han bar en Rustning af Guld, udarbeided i en grøn Grund, grøn Struds-Fiær, et Spær ziret med grønne Baand. Man merkede strax, da man saae, hvorledes Jtobad bar sig ad at styre sin Hest, at det ikke var saadan en Karl, til hvilken Himlen havde giemt Babylons Zepter. Den første Ridder, som løb imod ham, hialp ham ud af Sadlen. Den anden veltede ham om paa Ryggen af Hesten, og vendte ham alle fire i Væiret. Jtobad satte sig i Lave igien; men kom saa bagvendt af Sted, at alle Tilskuerne faldt i Latter derover. Den tredie vilde ikke en Gang værdige

at

at bruge sit Spær imod ham; men sprang ind paa ham, fik ham fat ved det høyre Been, og, efter at han havde dreiet ham i en halv Zirkel omkring, loed han ham falde paa Næsen ned i Sandet. Stald-Knegtene, som vartede op ved disse Ridder-Spil, løb grinende til ham, og satte ham i Sadlen igien. Den fierde toeg ham vis ved det høyre Been, og loed ham velte til den anden Side. Man førde ham under et spotteligt Skraal hen til det Værelse, hvor han, som Løven paaboed, skulde holde Natten ud; og han sagde, da han næppe kunde stylte paa Beenene: hvilken Hændelse var ikke det for en Mand, som jeg er!

De andre Riddere giorde bedre deres Pligt. Der vare de, som overvandt to efter hin anden; nogle gik lige indtil tre. Der var ingen, uden Prinds Otamus alleene, som overvandt fire. Omsider faldt det Zadig til at slaaes: han befordrede fire Riddere, een efter anden, ud af Sadlen med en sær yndig Behændighed. Endeligen maatte man see, hvo af begge, Otamus eller Zadig, skulde vinde? Den første bar blaa Vaaben af Guld med Struds-Fiære af samme Farve. Zadigs vare hvide.

Alles

Alles Ønsker vare deelte imellem den blaa og den hvide Ridder. Dronningen, som Hiertet klappede i Brystet paa, giorde Bønner til Himmelen for den hvide Farve.

Begge disse Helte kom deres Heste med saadan Behændighed til at springe og stige, gave hin anden saa smukke Stod med deres Lanser, sadde saa faste i deres Sadler, at alle, Dronningen undtagen alleene, ønskede, at der maatte være to Konger i Babylon. Til sidst, da deres Heste vare udmattede, og deres Spær brudte i Stykker, betiende Zadig sig af saadan Snildhed. Han kommer ridende bag til paa den blaa Prinds, skyder sig frem over Ryggen af hans Hest, faar ham fat midt om Livet, kaster ham ned paa Jorden, sætter sig paa hans Sted i Sadlen igien, og giør Sving med Hesten omkring Otamus, som laa udstrakt paa Pladsen. Alle Tilskuerne raabde: Seyren hører den hvide Ridder til! Otamus fortrydelig derover staar op, trækker Kaarde; Zadig springer ned af Hesten med Sabelen i Haanden. See der ere de nu begge paa Sandet, og begynde et nyt Slag med hin anden, hvori snart een, snart en anden baade i Styrke og i Snedig-

hed spillede Mester. Struds-Fiærene i deres Hielme, Navlerne i deres Harnisk-Ermer, det indlagte i deres Rustning, al Ting flov og sprang lang Vei bort under tusinde glubske Stød. De huggede og stødte til høyre og til venstre Side, over Hoved og Bryst; snart nær, snart langt fra hin anden, de maale Høyden af hin anden, komme sammen, faa fat i hin anden, vikkle sig sammen som Slanger, gribe hin anden an som Løver; Ilden gnistrer, hver en Gang de skiære løs paa hin anden. Omsider, da Zadig havde givet sig lidet Tid til at puste, holder han sig stille, lader, som han har i Sinde at springe Otamus ind paa Livet, kommer ham med det samme til at falde omkuld, tager hans Vaaben fra ham, og Otamus raaber: Hvide Ridder, I skulle regiere over Babylon! Dronningen var saa glad, som nogen kunde være. Den blaa og den hvide Ridder bleve, hver i sær, ledsagede hen til deres Værelser, ligesom alle de andre, efter Lovens Forskrift. Stumme Opvartere indfandt sig, for at betiene dem, og at bringe dem deres Mad. Man kand selv tænke sig til, at Dronningens den lille Stumme var den, som vartede Zadig op. Endeligen

loed

loed man dem eene sove til om Morgen tilig der efter, som var den bestemte Tid, at Seyr-Vinderen maatte bringe sit Merke hen til den ypperste Lærde, for at holde det imod dem, han havde allerede, og kiendes derpaa.

Zadig sov, omendskiont han var forelsked, saa udmatted var ham. Itobad derimod, som laa tæt ved, fik ikke Sovn i sine Øyne. Han stoed om Natten op, toeg Zadigs hvide Harnisk tillige med hans Merke, og lagde sin gronne Rustning i Stedet derfor. Da det dagedes, gik han hen til den ypperste Lærde, at lade ham vide, at en Mand, som han, havde vundet. Det ventede man allermindst; men han blev udraabt til Konge, medens Zadig endnu sov. Astarte i Forundring og Fortvivlelse vendte tilbage til Babylon. Alle Sæderne vare næsten tomme for Folk, da Zadig opvaagnede; han søgde efter sine Vaaben, og fandt kuns den gronne Rustning. Han var nodt til at bedække sig dermed, saasom der var intet andet for Haanden. Han tager dette Toy paa i Galenskab, fuld af Forundring og Forbittrelse over sligt et Puds, og kommer anstigende i denne Mondur.

Alle de, som endnu vare tilbage enten paa Skue-Pladsen, eller i Turner-Kredsen, hujede ham haanligen ud. Folk løb omkring ham, og spottede ham op i Øynene. Aldrig udstoed noget Menneske saa smertelige Forhaanelser. Taalmodighed forgik ham, han sloeg med Sabelen i Haanden det gemeene Pak fra sig, som dristede sig til at narre ham; men han vidste ikke selv, hvad han skulde gribe til? Dronningen kunde han ikke faae i Syne, hverken kunde han kiende sig ved, ikke heller fordre sin hvide Rustning tilbage, som hun havde sendt ham; thi det havde været at giøre hende offentlig Skam: saaledes var hun i høyeste Grad Sorrig-fuld, han forbittred og urolig i sit Sind, paa samme Tid. Han spadserede omkring Bræden af Euphrat, i Tanke, at hans ulykkelige Skæbne vilde dog aldrig faae Ende, erindrende sig altid sin Modgang, lige fra Konen af, som ikke kunde lide de eenøyede, indtil den Hændelse med hans Vaabens Ombytning. See, saa gik det, sagde han, fordi jeg vaagnede for silde; hvis jeg ikke havde sovet saa længe, havde jeg nu været Konge i Babylon, og besiddet Astarte. Videnskaber, Opførsel, man-

mandigt Moed, al Ting har været min Ulykke hidtil. Omsider gik han saa vidt, at han knurrede mod Forsynen, og fristedes til at troe, at al Ting beroede paa en grum Skæbne, som undertrykde de fromme, og loed grønne Riddere lykkes. En af de Poster, som han sørgede over, var, at han skulde bære den grønne Rustning, der havde forvoldt ham saa mange haanlige Skraal. En Kiøbmand gik forbi, han solgde den for ringe Værd, og toeg af Kiøbmanden en Kiortel og en lang Bonnet igien. I den Mondur krydsede han omkring Land-Siden af Euphrat, gandske fortvivlet, og beskyldte Forsynen hemmelig, som forfulgde ham stedse.

Syttende Kapitel.

* * * * * * * * *

Han fandt en Eremit for sig paa Vejen, hvis hvide og ærværdige Skæg naaede ham lige ned til Beltet. Han holdt en Bog i sin Haand, hvori han læste med Agtsomhed. Zadig stoed stille,

og bukkede sig dybt af Ærbodighed for ham. Eremiten hilsede ham med saa ædel og sød en Mine, at Zadig blev nysgierrig for at indlade sig i Samtale med ham. Han spurgde ham, hvad det var for en Bog, han læste udi? Det er Skæbnens Bog, svarede Eremiten; have I Lyst at læse noget deri? Han gav Zadig Bogen i Haanden, som ikke kunde kiende et eeneste Bogstav, omendskiønt han forstoed adskillige Sprog. Dette forogede hans Nysgierrighed. I komme mig meget tungsindig for, sagde den gode Fader til ham. Gud bedre! Jeg har vel Aarsag at være det, svarede Zadig. Tillade I mig at følge Eder, sagde den Gamle, da kand jeg, kand skee, være Eder til Tieneste i noget. Jeg har undertiden skaffet trøstefulde Tanker i ulykkelige Siæle til Veje. Zadig fornam hos sig en stor Hoyagtelse for Eremitens Anseelse, Skæg og Bog. Han fandt en Oplysning i hans Samtale, som ikke var gemeen. Eremiten talede om Skæbne, om Retfærdighed, om Sæde Lære, om det høyeste Gode, om Menneskelig Skrøbelighed, om Dyder og Lyder, med saa levende og Hierte-rørende en Betalenhed, at Zadig maatte bifalde, hvad han sagde,

sagde, formedelst en Ynde, som han ikke kunde imodstaae. Han bad ham indstændigen, at han ikke vilde forlade ham, indtil de kom begge til Babylon tilbage. Jeg beder Eder selv at beviise mig den Godhed, sagde den Gamle; sværg mig til ved Oromasdes, at I ikke ville gaae fra mig i nogle Dage, hvad jeg end tager mig for. Zadig svoer derpaa, og de reiste med hin anden.

De tvende Reisende kom om Aftenen til et prægtigt Slot. Eremiten bad om Herberg for sig og det unge Menneske, som fulgde ham. Portneren, hvilken man snart skulde have seet an for en stor Herre, lukde dem ind med en Slags Hoflighed, som tillige gav Foragt tilkiende. De bleve fremstillede for Hof-Mesteren i Huuset, som viiste dem om i Herrens prægtige Værelser. De bleve satte nederst til Bords, uden at Herren paa Slottet vilde værdige dem sit Øye-Kast en Gang; dog fik de, ligesom de andre, nydelig Mad og Drikke i Overflodighed. Endeligen bragde man dem et Guld-Bækken, med Smaragder og Rubiner besat, at toe sig udi. Man anviiste dem deres Natte-Leye i et meget smukt Værelse, og om Morgenen tilig derefter bragde

en Tiener dem et Guld-Stykke, hver i sær: siden befoel man dem Gud i Vold.

Herren paa denne Gaard, sagde Zadig paa Vejen, kommer mig for at være en gavmild Mand, omendskiønt noget stolt derhos, han laaner Huus af et ædelmodigt Hierte Laug; i det han udtalede disse Ord, blev han vaer, at en god stor Lomme, som Eremiten bar, syntes meget udspændt og tyk: Han blev det Guld-Bækken vaer deri, som var med kostbare Steene besat, hvilken denne havde stiaalet. I Begyndelsen torde han ikke lade sig merke med noget; men blev sat i en selsom Forundring derover. Henimod Middags Stund kom Eremiten til Døren af et meget snævert Huus, som en gierrig Rig beboede; han bad om Herberg paa nogle Timer der. En gammel Tiener, som var ilde kleed, toeg med haarde Ord imod ham, og loed baade Eremiten og Zadig komme ind i Stalden: Han gav dem hver nogle raadne Oliver, noget elendigt Brod og slet Vin. Eremiten aad og drak lige saa fornøyed, som Aftenen tilforn; han gik siden til den gamle Tiener, som havde vaagent Øye paa begge, for at merke, om ingen havde beegede Fingre, og skyndte paa, at de skulde pakke sig paa Døren; Denne gav han de tvende

de Guld-Stykker til, som han om Morgenen havde faaet, og betakkede sig for al beviist Artighed. Jeg beder Eder, sagde han fremdeeles, lad mig komme Eders Herre selv i Tale. Tieneren med stor Forundring førde dem begge ind til ham. Prægtige Herre, sagde Eremiten, jeg kand ikke andet, end aflegge min underdanigste Taksigelse for al den Høflighed, med hvilken I have taget imod os. Giør mig den Ære, ikke at forsmaae dette Guld-Bækken, som et ringe Beviis paa mit taknemmelige Hierte. Den Gierrige var nær falden baglends over Ende. Eremiten gav ham ikke Tid til at samle sine Tanker, han toeg bort med sin unge Reise-Broder det snareste, han kunde. Min Fader, sagde Zadig til ham, hvad vil alt dette sige? Mig synes, at Eders Opførsel er i ingen Ting menneskelig. I stiæle et Guld-Bækken bort, besat med kostbare Steene, og I forære det til en gierrig Mand, der imodtager Eder paa saa lumpen en Maade. Min Søn, svarede den Gamle, denne prægtige Mand, som af bar Stolthed imodtager Fremmede, at de skulle begloe og beundre hans Rigdom, bliver deraf klogere; deraf lærer den Gierrige tillige, at være villig til at laane Huus. Fald kuns ikke i Forundring, og

folg med mig. Zadig vidste endnu ikke til visse, om han havde med det galneste, eller med det klogeste Menneske i Verden at bestille; men Eremiten talede med saadan Eftertryk, at Zadig foruden det, at han havde forpligtet sig med Ed, kunde ikke undslaae sig for at følge ham. De kom om Aftenen til et Huus af en næt og zirlig Bygning; dog uden Pragt, i hvis Bygnings Maade man hverken kunde spore Ødselhed, eller Karrighed. Manden i Huuset var en Philosoph, som havde forladt Verden, levede nu for sig selv, og i denne sin Rolighed lagde ikke Vind paa andet, end Viisdom og Dyd. Det havde behaget ham at opbygge sig dette Sted, hvor han og beværtede Fremmede med stor Belevenhed; men uden Praleri. Han kom selv de tvende Vandrings Mænd i Møde, hvilke han og strax skaffede Hvile i et mageligt Kammer. Noget efter kommer han igien udi egen Person, at byde dem til Bords paa et got tarveligt Maaltid, han talede med stor Varlighed over Borde om de sidste Forandringer, som havde tildraget sig i Babylon. Han loed at være en oprigtig Tilhænger af Dronningens Partie, og han ønskede, at Zadig havde indfundet sig til Turneringen, for at fægte med andre

dre om Kronen. Men, lagde han til, Folk fortiene ikke at have saadan en Mand til Konge, som Zadig er. Han rødmede i sit Ansigt, og fornam, at hans Sorg toeg til. I denne Samtale blev man paa alle Sider eenig om at tilstaae, at Tingene ikke al Tid fik saadant et Udfald i Verden, som de Viiseste fandt for got. Eremiten paastoed stedse, at man ikke kiendte Forsynens Veje ret, og at Folkes Vildfarelse var, at domme om det heele, da ikkun den allermindste Deel var dem deraf bekiendt.

Der blev talt om Sinds Bevægelser: Ak hvad de med samt deres Virkninger ere skadelige! Sagde Zadig. De ere Vinde, svarede Eremiten, som opblæse Skibets Seyl. Undertiden drukne de det; men det kunde heller ikke uden deres Hielp ploye Bølgen igiennem. Galden kommer Vrede og Sygdom af Sted; men uden Galde kunde Mennesket ikke leve. Al Ting her paa Jorden er farligt, og al Ting er fornøden.

Man kom paa Tale om Fornøyelse, og Eremiten beviiste, at samme er en Gave af det guddommelige Væsen; thi, sagde han, Mennesket kand hverken give sig sine Følelser, eller sine Begreber selv, det maa antage begge, ligesom de

komme til; Bedrøvelse og Fornøyelse komme udvortes fra, ligesom Menneskets heller ikke er til af sig selv.

Zadig forundrede sig, at en Mand, der havde begaaet saa mange Narre-Streger, kunde tale saa viiselig. Omsider, da de havde holdt en lige saa opbyggelig, som fornøyelig, Samtale sammen, forde Værten de tvende Reisende hen til deres Kammer, og prisede Gud, som havde sendt ham tvende saa viise og saa dydige Folk til. Han bøed dem Penge med saadan utvungen, saadan behagelig Høflighed, at de ikke kunde tage Tilbudet ilde op. Eremiten undsloeg sig derfor, og sagde, at han vilde tage Afskeed i Aften, siden han havde sat sig for at reise, forend det dagedes, om Morgenen til Babylon. Deres Skilsmisse var kierlig; Zadig fornam i sær, at han høyagtede og elskede saa elskværdig en Mand. Da Eremiten og han kom ind i deres Kammer igien, beromde de Værten længe.

Imod Dagningen vaagnede den gamle sin Stald-Broder op af Søvne. Nu maa vi reise, sagde han; men imidlertid alle Folk ligge endnu paa det grønne Øre, vil jeg efterlade denne Mand et Beviis paa min Høyagtelse og Kierlighed for ham. Da han havde sagt det,

toeg

toeg han en Fakkel, og stak Ild an paa Huuset dermed. Zadig i Forskrækkelse gav nogle grumme Skraal af sig, og vilde hindre ham i at begaae saa gruelig en Gierning. Eremiten sik ham paa sin Side formedelst en overvættes Kraft; Huuset stoed i Lue. Eremiten, som tillige med sin Følge-Svend var allerede langt borte, saae Ilde-Branden an med Koldsindighed. Denne Mand, sagde han, bliver en lykkelig Mand, nu kommer han til at finde under Huusets forfaldne Levninger en uendelig stor Skat, som skal sætte ham for hans heele Livs Tid i den Stand, at han desbedre kand ove sine Dyder. Zadig blev beskæmmed, og fulgde ham imod sin Villie til det det sidste Natte-Leje, de skulde have. Dette sik han hos en godgiorende Enke, som havde en Fætter paa fiorten Aar, en yndig Person, hendes eeneste Haab. Hun satte for dem det beste, som Huuset formaaede, og hun kunde skaffe til Veje. Dagen efter befoel hun sin Fætter at følge dem til en Bro, som for nyelig var gaaen i Stykker, og derfor farlig at komme over. Det unge Menneske gik med stor Omhyggelighed foran. Kom hid, sagde Eremiten til ham, da de vare paa Broen, jeg bør viise min Taknemmelighed

imod Eders Moster! Derpaa tager han ham fat i Haaret, og kaster ham ned i Elven. Drengen falder, kommer op over Vandet igien, og opsluges siden af Strømmen! O du skarnagtigste blant alle Mennesker! Raabde Zadig. I lovede mig større Taalmodighed, faldt Eremiten ham ind i Talen; viid, at, inden Aaret var omme, skulde dette unge Menneske have begaaet glubsk Mord paa sin Moster, dersom ikke dette var skeet. Hvo har sagt dig det, grumme Menneske? Raabde Zadig, og, omendskiønt du har læst, at saadant vilde skee, i din Skæbne-Bog, er det dig derfor tilladt at drukne en Dreng, som aldrig i sine Dage giorde dig ont?

Babylonieren merkede, imidlertid han talede endnu, at den Gamle havde ingen Skæg meer, og at hans Ansigt bar alle Kiende-Tegn af Ungdom. Hans Eremit-Dragt forsvandt; fire smukke Vinger bedækkede et majestætisk, og af Lys-Straaler glimrende Legem. O himmelske Gesandt! O guddommelige Engel! Raabde Zadig, (han faldt i det samme ned paa Jorden) har du da forladt de høye Himle, og er kommen her ned for at lære et usselt, dødeligt Kreatur, at underkaste sig dine ævige Beskikkelser?

kelser? Menneskene, svarede Engelen Jesrad, domme om al Ting, og ingen Ting kiende de: du var iblant alle Mennesker den, som fortiende meest at oplyses. Zadig udbad sig Tilladelse at tale. Jeg troer mig ikke selv, sagde han; men tør jeg bede dig at oplose en Tvivls-Knude for mig: var det ikke rimeligere at forbedre Drengen, og at giøre ham dydig, end saaledes at drukne ham i Vandet? Jesrad svarede: Havde han været dydig, og levet længer, havde hans Skæbne været, at han selv skulde myrdes, tillige med den Kone og de Sønner med hende, som ham vare beskikkede. Men hvad, sagde Zadig, giøres det just nødig, at der maa være Laster og Ulykker til, ja at Ulykker skulle just treffe de Fromme? De Onde, svarede Jesrad, ere al Tid ulyksalige. De tiene til at prøve et lidet Tal af Fromme, som over al Jorden er adspredt, og intet ont er til, som der jo kand komme got af. Men, sagde Zadig, om der nu var idel got, og aldeeles intet ont til i Verden? Om saa var, svarede Jesrad, havde denne Jord været en anden Jord, denne Kæde af Tildragelser en anden Viisdoms Orden; og denne anden Orden, som skulde være fuld-

kom-

kommen, kand ingen Steds findes, uden der, hvor det høyeste Væsen ævig boer, hvor intet ont kand komme til. Han har skabt mange hundrede tusinde Verdener, af hvilke den ene ikke ligner den anden. Denne uendelige Forandelighed er Almagtens høyeste Egenskab. Hverken kand man finde tvende Blade af Træer her paa Jorden, ikke heller tvende Kugler i det umaalelige Himmel-Rum, som ere hin anden fuldkommen lige; og alt, hvad du seer paa det lidet Sole-Gran, hvor du er sød, bør være der paa bestemt Tid og Sted, efter det høyeste Væsens uforanderlige Ordens Regle, som begriber det alt sammen. Menneskene tænke, at den Dreng, som nyelig omkom, faldt af en Hændelse ud i Vandet, og at Huuset blev brændt af lige saadan Hændelse; men der er ingen Hændelse til; alt det, der skeer, skeer enten for at prove, eller for at straffe, enten for at belonne, eller for at hindre noget verre. Tænk paa Fiskeren, som holdt sig selv for det ulykkeligste Menneske. Oromasdes har udsendt dig, til at forbedre hans Tilstand. Svage Menneske, lad dog af at gaae i Rette med det, du bør tilbede! Men . . . sagde Zadig. Da han sagde

Men

Men . . . toeg Engelen sig Flugt op til den tiende Himmel-Kreds. Zadig tilbad Forsynen paa bare Knæ, og blev lydig. Engelen raabde til ham fra den høye Luft af: Tag Vejen hen til Babylon.

Attende Kapitel.

Zadig var uden for sig selv, som et Menneske, ved hvis Side Torden kand være falden, han gik saa i Taaget, uden at vide hvorhen? Han kom just ind i Babylon paa den Dag, da de, der havde turneret med hin anden, vare allerede forsamlede i det store Forgemak paa Slottet, for at oplose mørke Taler, og at svare paa de Spørsmaale, som den ypperste Lærde kom frem med. Alle Ridderne vare tilstæde, undtagen den grønne Rustning. Saa snart

Zadig

Zagid loed sig see i Byen, stimlede Folk sammen omkring ham; deres Øyne kunde ikke mættes af at see ham, deres Munde af at velsigne ham, deres Hierter af at ønske ham Riget. Den Misundelige saae ham gaae forbi, det gysede i hans Krop, og han vendte sig om til en Side. De bare ham, ligesom paa deres Hænder, indtil Stedet, hvor Forsamlingen holdtes. Dronningen, som man loed hans Ankomst vide, tumlede sit fortabte Sind imellem Haab og Frygt. Der kom en stor Urolighed over Hende; hun kunde hverken begribe, hvorfor Zadig havde ingen Vaaben, eller hvor Itobad kom til at bære den hvide Rustning. Der reiste sig en forvirred Lyd og Mumlen iblant Folk, saa snart de fik Øye paa Zadig. De beteede stor Forundring og Fornøyelse over at see ham igien; men ingen, uden de Riddere, som havde været med i Turnering, blev det tilladt, at bivaane Forsamlingen.

Jeg har lige saa vel fægtet, som nogen af de andre, sagde han; men her bærer en anden mine Vaaben; og indtil videre, da jeg skal have den Ære at beviise det, som jeg siger

ger, udbeder jeg mig Tilladelse at mode, for at forklare de morke Taler. Nu kom det an paa Stemmernes Mængde, enten de vare med, eller imod den Begiering. Den Agt, han stoed udi for en from Mand, havde endnu fæstet saa dybe Roder hos alle, at man giorde sig ingen Betænkning om at tillade ham Indgang.

Den ypperste Lærde lagde forst dette Spørsmaal for: Af al Ting i Verden hvad er det for en Ting, som er den længste og den korteste, den hastigste og den langsomste, den, som kand deeles, og strækker sig længst, som meest forsommes og meest fortrydes, uden hvilken intet kand skee, som opsluger alt, hvad der er lidet, og opliver alt, hvad der er stort?

Itobad skulde tale. Han svarede, at en Mand, som han, forstoed sig ikke paa morke Taler, og at det var ham nok, at han var bleven Mester med Lansen. Nogle sagde, at den morke Tale bemerkede Lykken, andre Jorden, andre Lyset. Zadig sagde, at den vilde afbilde Tiden. Intet er længer, lagde han til,

siden

siden den er Evigheds Maal; intet er kortere, siden den fattes os i alle vore Anslag; intet er langsommere for den, som venter med Smerte; intet er hastigere for hvem, som bringer den til med Fornøyelse; den strækker sig til det uendelige i det store; den deeles til det uendelige i det lille; alle Mennesker forsomme den, alle fortryde dens Spilde; ingen Ting skeer uden den; alt det, som ikke er værdt at vides af tilkommende Slægter, skriver den ind i sin Glemme-Bog, og den udodeliggior store Bedrifter. Forsamlingen tilstoed, at Zadig havde Ret.

Dernæst blev spurgt: Hvad det er for en Ting, som man imodtager, uden at takke for; som man nyder, uden at vide hvorledes; som man skienker bort til andre, uden at vide hvor den er; og som man taber omsider, uden at merke sit Tab?

Enhver giættede sit. Zadig alleene faldt paa, at Livet var saadan en Ting; han forklarede de andre morke Taler med lige saa liden Umag. Irobad blev stedse ved, at intet var lettere, og at det havde været en smal

Sag

Sag for ham at kunne det samme, om han havde villet giøre sig Umag dermed, eller skiottet noget derom. Der bleve forelagte Spørsmaal om Retfærdighed, om det høyeste Gode, om Regierings Kunst. De Svar, som Zadig gav, bleve holdte for de grundigste. Det er dog en stor Skade, sagde man, at saa ypperligt et Hoved, som han er, er saa slet en Ridder tillige.

I høye Herrer, sagde Zadig, jeg har haft den Ære at blive Mester paa Kamp-Pladsen; mig hører den hvide Rustning til. Herren Itobad toeg den fra mig, da jeg endnu laa og sov. Venteligen tænkde han, at den vilde klæde ham bedre, end den grønne. Her som jeg staar i denne Kiortel, er jeg strax færdig med Kaarden i Haanden at beviise imod den smukke hvide Rustning, hvilken han har berøvet mig, at ingen anden, end jeg, har haft den Ære at overvinde den brave Otamus.

Itobad toeg imod den Udæskning med allerstørste Dristighed. Har bar ingen Tvivl om, at jo han, som var med Hielm, med Pandser, med Harnisk, Ermer forsyned, skulde

skulde got komme til Rette med en Strids Mand, som ikke havde andet, end bare sin Bonnet og sin Kiortel paa. Zadig trak Kaarde, og hilsede Dronningen, som saae ham an fuld baade af Glæde og Frygt. Itobad trak sin, og hilsede ingen. Han gik Zadig ind paa Klingen, som en Person, der havde slet intet at frygte for. Det var nær ved, han havde klovet hans Pande. Zadig forstoed at afværge Stødet efter Kunstens Regle saaledes, at Itobads Kaarde sprang i Stykker. Derpaa toeg Zadig sin Mand fat om Livet, kastede ham ned paa Jorden; og i det han satte ham Kaarde-Spidsen, hvor han fandt Aabning i Pandseret, sagde han: Leg Geværet ned, eller og det er ude med Eders Liv! Itobad stedse i Forundring over, at saa fortrædeligt Tøy, som dette, kunde hændes en Mand, som han var, loed Zadig eene raade, hvilken da og i al Magelighed toeg ham sin prægtige Hielm, sit kostbare Pandser, sine smukke Harnisk-Ermer, og al den anden blanke Brynie af, som han havde; iførde sig den selv, og gik saaledes hen at falde i Knæ for Astarte. Kador kunde let beviise, at Rustningen hor-

de

de Zadig til. Han blev erkiendt for Konge, efter alles eenstemmige Samtykke, og med Astartes Bifald i sær, som smagede omsider, efter saa megen Modgang, den søde Fornøyelse, at see sin Kiereste for Verdens Øyne værdig at blive hendes Brudgom. Itobad reiste bort, og loed sig kalde Naadig Herre i sit Huus. Zadig blev Konge, og blev lykkelig. Han tænkde al Tid paa det, som Engelen Jesrad havde sagt ham; han erindrede sig endog det Sand-Korn, som var bleven til Ædel-Steen. Dronningen og han tilbade Forsynen. Zadig loed den smukke med sine egne Nykker, Missuf, stryge Verden om. Han sendte Bud efter Roveren, Arbogad, hvilken han gav en anseelig Betiening ved sin Krigs-Hær, med Løfte at forfremme ham til de høyeste Ære-Poster, naar han opførde sig, som en brav Krigs-Mand kunde anstaae; men truede tillige at lade ham hænge, dersom han i Fremtiden øvede sit Røven og Plyndren.

Setok med den smukke Almona blev indkalden fra det inderste Arabien af, at han skulde forestaae Handelen i Babylon. Rador fik et Embed, og blev elsked efter Fortiene-

tieneste: Han var Kongens Ven, og den Gang var Kongen den eeneste Monark paa Jorden, som havde en Ven. Den liden Stumme blev ikke glemt. Fiskeren fik et smukt Huus at boe udi. Orkan blev dømt til at betale en stor Sum Penge, og at levere ham sin Kone tilbage; men Fiskeren, som var bleven klogere, toeg ikkun Pengene.

Baade var den smukke Semire trosteslos over det, hun havde troet, at Zadig var eenøyed, og Azora floed hen i Graad, fordi hun havde villet skiære ham Næsen af. Han stillede deres Sorg med Foræringer tilfreds. Den Misundelige døde af Forbittrelse og Skam. Der var Fred, Anseelse og Overflødighed i Riget. Det var den smukkeste Tid, som havde været i Landet; det blev regieret med Retfærdighed og Kierlighed.

Alle Folk velsignede Zadig, og Zadig velsignede Himmelen.

ENDE.